

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foaie apare în fie care
Sămbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.**Anul XX.****Blaj, 6 Ianuarie 1910.****Numărul 2.**

Biserica lui Isus.

(I. Ag.) În fiecare an ne aducem aminte de ivirea pe pământ a Aceluia, care cu puterea învățurii sale a zdrobit lumea veche, și a dat ființă lumii celei nouă. Stăm la căminul încălzit, ne mângâie sufletele colindele bătrâne, cu forme arhaice, cari cântece ne par totuș atât de tinere în gura copiilor. Petrecem poate clipele celei mai depline păci din cursul viforos al anilor, și mintea noastră pătrunde departe în întunerecul veacurilor. Și vedem, în peștera din Vetleem, — pe acelaș Prunc, — »lumină spre descoperirea neamurilor» și »așteptarea tuturor popoarelor.» Și când prăznuim Nașterea Domnului, nu putem să nu ne gândim la moștenirea ce a lăsat-o El tuturor popoarelor.

Această moștenire e învățătura Lui. E felul nou de a vedea lumea, și de a pricepe viața. E scoaterea la lumină a sufletului omenesc, a ceea ce poate fi un adevărat suflet omenesc. E înălțarea, ridicarea idealului de viață, preste tot ce s'a putut numi ideal omenesc în lumea veche.

La venirea Mântuitorului, filozofia popoarelor eră în decadență, după ce și-a ajuns mai înainte culmea, neputând nici chiar atunci să umple și să îndestulească sufletul omenesc cu toate aspirațiile sale. Inima neamurilor eră putredă aproape de tot, și nu eră puterea aceea, care să se reverse în ea curățitoare și întremătoare.

Și-a venit legea cea nouă a lui Hristos, și s'a făcut mântuirea lumii. Căci chiar pentru viața de pe pământ a oamenilor, credința creștinească se poate numi mântuitoare a lumii. Ea a adus sânge tiner în inima popoarelor barbare, ea a făcut selecția pacinică a neamurilor, cari stăpânesc bătrânul nostru continent.

Puterea de viață ce-o aduceă legea creștină a fost sorbită la început conștient. Apoi, cu cât s'au depărtat începuturile creștinismului, cu cât oa-

menii s'au deprins mai tare cu noua învățatură, cu atâta puterea legii lui Hristos lucră aducând schimbări mari, grăbind pașii civilizației, fără ca oamenii să se mai gândească de unde vine această înnoire a lumii. Ba în celea două veacuri din urmă, mai apropiate de noi, s'au găsit mulți gânditori, cari să creadă, că legea lui Isus nu numai că n-a fost aducătoare de civilizare, ci chiar dușmană i-a fost. Și nu luau în socotință, nu puteau vedea, că chiar rezultatele la cari ajungeau dânșii, din culmea cărora trimbițau ei, nu erau altceva decât principii din credința creștinească.

Moștenirea sa — învățătura și tainele — Hristos a încredințat-o bisericii. A încredințat-o unei împărății cu totul deosebită de împărățiile lumesti. Moștenirea ce El a lăsat-o lumii aveă un preț nemărginit și n-a voit să o deie pe mâna stăpânilor lumesti, a împărăților și regilor, cari știă el bine, că precum în trecut așa și în viitor, ar schimba în instituții vremelnice orice le va cădea în mână.

De aceea a voit Isus, ca pe lângă multele puteri de stat, ori care ar fi numirile acelor și formele lor vecinic schimbătoare, să fie o împărăție deosebită, care să cuprindă întreg pământul, și care să-și aibă caracterul ei neschimbat. Hristos a voit ca dogmele credinții și legile de guvernare fundamentale ale împărății sale să fie neschimbate. Și el a voit-o aceasta în plină convingere și știință, că forma aceasta a împărății sale va fi satisfăcătoare pentru toate timpurile.

Și pe când el credeă astfel și știe și acum așa, gânditorii lumii spun, că chiar prin faptul acesta biserica e o instituție moartă, că tot ce nu evoluează cu vremea și nu se modernizează, n-are putere de viață.

Dar trebuie făcută o deosebire fundamentală între împărăția lui Isus și alte împărății. Alte domnii, alte instituții curat omenesti nesmintit trebuie să se schimbe mereu și să se desvoalte cu lumea. Pentru că acelea

instituții nu-s altceva decât o haină, o îmbrăcăminte momentană care să acopere trebuințele societății, sau a unui popor dintr'o epocă anumită. Indată ce acestea trebuințe sunt mai multe, sau sunt altele, haina trebuie să capete petece nouă, ori chiar să sfârtice și se iea o haină nouă nouță.

Lumea de fapt se schimbă, evoluează, adecă firea rămâne tot care a fost, ci mintea omenească descopere nouă și nouă mijloace de a stăpâni și folosi firea, nouă și nouă căi de-a orândui starea lucrurilor pe pământ.

Dar împărăția lui Hristos — biserica — ori cât ar fi spre placul oamenilor, nu poate evalua în punctele ei fundamentale. Pentru că sufletul bisericii e învățătura lui Hristos. Această învățatură privește mai ales ființa spirituală a omului. Și sufletul omenesc află în această învățatură nutremânt nesecat, așa încât ori cât ar evolua sufletul, și de fapt prin civilizare evoluează, poate află totdeauna isvor nesecat de întărire în credința creștinească. Legea lui Isus în dogmele ei fundamentale e o mare nemărginită. Când s'au apropiat de această mare, întâiele popoare s'au oprit numai la marginea mării și-au intrat în adâncime numai atâta cât au cutezat, — și le-a fost — pentru sufletele lor puțin lustruite, de-ajuns. Și-au venit alte popoare, ori mai ales singuraticii din popoare și au pătruns mai departe în marea credinții, și ei au putut află întărire destulă pentru sufletele lor mai largi, mai înalte. Și nu va fi, să evolueze sufletul omenesc la infinit, acel om, care să nu-și poată află hrană sufletească deajuns în învățătura lui Hristos. El a întocmit așa învățătura Sa, încât să fie potrivită pentru oamenii din toate timpurile și toate locurile. Și astfel biserica — intru cât e păstrătoare acestei învățături, n-are lipsă de evoluție. Adevărul matematic, că doi cu doi e patru, nu poate evolua. Și toate dogmele fundamentale ale credinții creștine sunt adevăruri, nu învățături numai.

Biserica păstrează tezaurul cel mai scump al omenirii, și tezaurul acesta e numai aur. Aurul însă are valoarea lui pentru toate timpurile și țările, și chiar când e bătut în bani, tot aur rămâne, esența lui nu evoluează.

Conștii de deosebirea esențială ce este între biserică și între stat, conducătorii bisericii din toate timpurile au purtat grije, ca puterea lumescă să nu se facă stăpână pe biserică. Au susținut totdeauna drepturile bisericii chiar și cu prețul vieții lor. Pentru că grija lor cea mai mare de păstori a fost și trebuie să fie: păzirea comorii lăsate în paza ei din partea lui Hristos.

Și de aci au urmat dese și puternice conflicte între puterea de stat și biserică. Și unde căpeteniile bisericesti au fost păstori slabi, statul a și pus mâna pe-o mare parte din averea bisericii, străformând această instituție dumnezească în putere de stat. Și acolo s'au văzut îndată urmările. Biserica fiind ajunsă a se socoti numai ca o putere de stat, n-a mai fost în stare să-și reverse izvoarele de înprosperare în sufletul popoarelor, și popoarele acelea au rămas în urmă chiar cu civilizația, sau dacă au fost pe-o culme a civilizației, stagnează acum.

O cursă vicleană de-a acapara biserica în serviciul statului, e înșelarea de bună voie ce unii o lasă să li-se strecoare în suflet, că biserică, în însăși ființa ei — e națională, a națiunii cutare sau cutare. Dacă biserică — în esența ei — e națională, atunci într'un stat oare care — și celelalte instituții sunt naționale. Atunci haid' să le tragem pe un calapod și să le guvernăm pe-o formă.

Nu, ori cât ar fi de atrăgătoare numirea aceasta, biserică în esența ei, în dogmele ei fundamentale, nu-i specific națională a unui popor, ci este universală. . . . »Mergând botezați toate neamurile.« Lipsesele celea mai adânci a sufletului omenesc sunt pretutindenea aceleaș, și aceeaș învățătură trebuie să le umple.

Dar să fim bine înțeleși. Biserica prin aceasta nu e cosmopolită. Nu servește internaționalismului. Nu servește de sprijin, cum vedeți bine, socialismului sau anarhismului, fără patrie și fără națiune. Doar ei blastă și batjocoresc mai tare biserică. Biserica e o împărăție universală, întemeiată pentru lipsesele sufletului omenesc, și prin această menire a ei nici un stat din lume n-are dreptul să se amestece, să dispună, să poruncească în biserică.

Dar *această* biserică universală poate sluji, și trebuie să slujească di-

feritelor popoare, ca *cetățuie națională*, așa deschilinită cum e de un stat sau altul. Și iată în ce înțeles, și credem, că acesta e înțelesul cel adevărat.

Orice popor când ajunge la pierire, pere din păcatele lui, din putrezimea lui. Rar sunt în istorie cazuri de popoare mai mici, de frânturi de popoare, cari au perit, ca într'un asalt nebun în vre-o luptă crâncenă. Așa dar pier popoarele în cauza întâi, din nemernicia lor proprie. Când vine dușmanul de-afară le dă numai lovitura ultimă, cea dintâi, cu adevărat mortală, și-au dat-o ele înși-le.

Dar după cum popoarele mor din nevrednicia lor, tot așa trăiesc din vrednicia lor, din puterea lor de viață, nu doar' că cutare ori cutare popor vecin le-ar susține. Are fiecare neam pe lângă limba lui, pe lângă datinile lui, un șir întreg de aptitudini, de calități, de aplicări bune, cu un cuvânt are fiecare popor un anumit caracter, care-l deosebește de alt popor poate mai mult decât limba. Până când acel caracter e întreg, e sănătos, poporul trăiește, se desvoaltă, prosperează chiar pe lângă greutățile celea mai mari ce i-le pun în cale alte popoare. Când caracterul unui neam șovăie, slăbește, poporul acela își sapă mormântul.

Calitățile, cari constituie caracterul unui neam, sunt fără îndoială de ordin sufletesc. Așa dar resar, cresc, se întăresc în suflet. Calitățile acestea — și cu ele caracterul — numai atunci vor slăbi, când sufletul nu va mai fi destul de tare, destul de sănătos. Dar hrana cea mai bună, cea mai întăritoare a sufletului, — pururea proaspătă — e credința creștină păstrată de biserică.

Biserica va fi dar cetățuie națională pentru un popor întru cât va întări, va țineă vii, aptitudinile lui specifice. Biserica va fi cetățuie națională întru cât va nutri continuu sufletul poporului cu credința lui Hristos, căci hrănit odată cu această credință sufletul însuș își va păstra toate caracterele lui specifice naționale, din propria lui putere.

Așa dară, că neamurile, cari au perit, s'au stins pentru că nu mai aveau calitățile străbunilor? Ei bine, dar calitățile acelea naționale — ca de pildă, trezvia, tăria, firea neînduplecată și aspră — și le-au pierdut pentru că în sufletele lor și-au făcut culcuș păcate grele, ca luxul și destrăbălarea.

Românii au ajuns să aibă un caracter deosebit de alte popoare, un suflet specific național, prin un șir întreg de împrejurări, înșirate de istorie. Acum acestea însușiri deosebite, cari

au adus mărirea noastră pe vremuri, trebuie păstrate și pe viitor. Insușirile însă rezidând în suflet, ca să fie păstrate și pe viitor va trebui, ca sufletul neamului nostru să fie mereu sănătos. Iar sănătate nu-i poate da decât credința creștină, păstrată de biserică. Iată dar în ce sens biserică universală poate să fie cetățuie națională a noastră.

Deosebitele popoare au deosebite caractere, cari residează în suflet. Vine biserică universală, cu aceeaș învățătură, și ține sănătoase sufletele diferitelor popoare — ca un riu ce se revarsă preste multe ogoare deodată și le fructifică. Sufletele sănătoase fiind, își vor susține caracterele deosebite, precum lanurile, după retragerea riului, vor produce unele grâu, altele orz și altel săcară, deși acelaș nămol le-a îngrășat.

Și numai în chipul acesta se poate vorbi, că biserică ne-a păstrat naționalitatea. Sforțările de-a crede, că biserică creștină la noi Românii trebuie să fie ceva deosebit de biserică creștină universală sunt și nefirești și false și primejdioase. Pentru că nu pot fi dogmele creștine, ceva specific românesc, s'au să le dai o interpretare românească.

De aceea noi nu avem pretenția să zicem, că biserică noastră e națională în însăși ființa ei, și nici nu ne putem gândi s'o străformăm în organizarea ei de căpetenie, după instituțiile civile la modă. Dar susținem, că biserică noastră, — care e cea universală catolică, — ne-a fost, ne este și ne va fi o nerăsturnată cetățuie națională, întru cât ne-a întărit și ne va întări vecinic sufletul nostru, în care residă caracterul național. Până când biserică va fi în stare să-l țină curat, acest caracter, — hrănind mereu sufletele, nu ne temem de primejduirea ființii noastre naționale, să mai vină o sută de Apponyi. Căci sufletele nu le poate lua nime, dacă nu ni-le dăm. Și iarăș dându-ne pe partea puterii de stat, și primind — pentru această supunere, — nenumărate privilegii chiar pentru biserică și școală, vom peri ca o zdranță în vânt, dacă sufletul nostru *demoralizat*, nu va mai fi în stare să-și susțină caracterul specific național.

Noi, ca popor român vom trăi până ce vom avea suflete românești. Și vom avea astfel de suflete, până ne vom alipi tare de biserică lui Hristos, care singură e în stare să nutrească sufletele ce doresc să rămână deosebite de sufletul altor neamuri, păstrându-și însușirile specifice. Virtuți creștinești să aibă întâi sufletele noastre

și atunci nu ne vom teme de perire națională. Pe când dimpotrivă — fără acestea virtuți, — chiar naționalistul cel mai mare e gata mai curând să cadă în tabăra dușmană, decât neînsemnatul ostaș de rând cu virtuți creștine.

Căci pofta de avere, pofta de mărire și înaintare de pildă, nu-s pofta naționale, ci curat omenești. Popoarelor din condiția noastră a Românilor din Ungaria — poftele acestea sunt, cari le strică mai mult, decât legile ce se aduc poate. Ei bine, dar ori cine vede, că poftele acestea nu le poate opri nici un principiu de ordin național. Singur numai dezvoltarea și susținerea virtuților creștine le poate sugrună. Cu-i nu-i mai pasă de ce zice Dumnezeu, la toată întâmplarea nu-i va pasă de ce zicem noi.

Ba mergem mai departe și susținem, că virtuțile creștine chiar în state naționale, ca România, sunt baza întregii dezvoltări naționale a țării și a poporului. Ei bine, toate acestea virtuți, toată tăria aceasta a sufletului, nu poate să ne-o deie decât credința creștină, pusă în păstrarea bisericii. Numai cât trebuie, ca biserica să fie deplin stăpână pe sine, ca să poată sămăna în pace sămânța puterii de viață. Dacă e roaba ori numai aliata statului, nu va putea munci așa cum Hristos i-a poruncit. Hristos a zis către apostoli: »*Mergeți și botezați*« și nu așa: »*Dacă vă vor lăsa mergeți, și dacă vă vor da voie — botezați.*«

Serbarea Samuil Vulcan la Beiuș.

Elevii gimnaziului dela Beiuș, au aranjat la 25 Dec. tr. o frumoasă producțiune întru amintirea marelui patron și fondator al gimnaziului, fericitul Episcop Samuil Vulcan.

Programul ședinței festive a fost bine executat și a constat din un discurs avântat, rostit de conducătorul societății studenților prof. Dr. Petru Hetcou, pe care îl publicăm mai în jos, din trei coruri, trei declamații în limbile patriei din un quartet de Mozart și din câte un marș la început și sfârșit, executat de orchestra tinerimii.

Astfel de ședințe festive aranjate de tinerime, au rezultate prețioase. Elevilor li-se imprimă în memorie viața câte unui mare bărbat a neamului și sentimentele, ce i-se trezesc în suflet în aceea etate fragedă, rămân pentru totdeauna.

Iată dar frumosul cuvânt a prof. Dr. Hetcou:

Discurs festiv

rostit de prof. Dr. Petru Hetcou, la festiva gimnazului gr.-cat. din Beiuș — aranjată întru amintirea marelui Arhiepiscop și Mece-nate SAMUIL VULCAN.

Preavenerat Corp Profesorat,

Onorați Oaspeți,

Iubiți Elevi!

Temeiul vieții culturale și baza existenței fiecărui popor este limba și literatura națională.

Popoarele mici și înapoiate în dezvoltarea culturală, cărora le lipsesc nu numai tradițiile de viață culturală, ci și baza solidă a unei organizări sociale, sunt menite peririi, dacă nu-și apără cu frică și nu-și cultivă cu zel limba și literatura lor națională.

Provedința divină se îngrijește însă și de popoarele strimtorate și despoiate de drepturile naționale, fiindcă în vremurile cele mai vitrege le trimite bărbați cu inimă nobilă, cu sentimente altruistice și cu intelectualitate superioară, cari cu ochii ageri a geniului — cu puterea talentului — prevăd primejdii, ce amenință neamul lor, și prin muncă neobosită zidesc fortărețe, crează instituțiuni, cari sunt menite să adăpostească pentru veacuri înainte viața culturală și națională a poporului, din care fac parte.

Așa un bărbat providențial a fost pentru neamul românesc din Bihor Episcopul de pie memorie *Samuil Vulcan*, care prin întemeierea gimnazului nostru a săvârșit la începutul veacului trecut o faptă de mare însemnătate pentru cultura națională a tuturor Românilor din părțile Ungurene.

Cu ce scop a întemeiat Samuil Vulcan școala Sa, ne spun literile fundamentale ale Institutului nostru.

În liceul nostru anume în sensul literelor fundamentale trebuie: »*să se pună pond special pe Gramatică și Literatură română*«. Aceasta a prescriș-o și a accentuat-o în deosebi pentru aceea Vulcan, fiindcă El a cunoscut prea bine însemnătatea, ce are pentru existența unui popor cultivarea limbii și a literaturii naționale.

Limba și literatura națională — dămelor și domnilor — nu-i numai un mijloc de a se înțelege, nu-i numai un mijloc practic, prin care omul poate să-și comunice cugetele și sentimentele sale altora, — limba și literatura reprezintă pentru un popor mult mai mult: *Ele sunt forma cea mai înaltă și perfectă, în care se poate manifesta geniul unui popor, care asigură existența aceluia.*

Vieța materială și interesele materiale ale unui popor nu se pot asemăna nici odată — în ceea ce privește puterea de rezistență și de asimilare — cu viața culturală și sufletească a aceluiaș popor.

Ideile și sentimentele, cari conduc și stăpânesc pe un popor la anumite vremuri, nu sunt expresiunile și elementele vieții materiale, ci sunt roadele literaturii naționale!

Nici într'o formă nu se poate întrupa și manifesta mai frumos geniul unui popor, — adevăratele și ideile conducătoare a unei națiuni — ca în limba și literatura națională. Aceasta o dovedește și literatura

românească, care cuprinde într'o formă înțeleasă veșnic de noi toți: bucuriile și suferința, gândurile și visurile strămoșilor noștri, fiindcă nu-i nimic din gloria și suferințele străbunilor noștri, nu-i nici unul din sentimentele și ideile lor mai însemnate, cari n'ar fi lăsat o urmă de amintire neștearsă în literatura noastră.

De fapt: viața sentimentală și cugetarea unui popor se manifestă mai eclatant în literatura națională, pentru că ce sunt ideile desbrăcate de învălișul lor material, ce sunt sentimentele lipsite de strălucirea graiului național?

Ar fi manifestațiunile unui spirit fără trup, pe care de abia ni-l'am putea închipi; ar fi frumuseța unei statuă fără simțiri, care o admirăm, dar ne lasă rece.

Așa de strânsă este legătura între idei și cuvinte, între sentimente și vorbe, încât ele nu pot fi despărțite de olaltă, prin urmare viața culturală a unui popor și literatura aceluiaș neam — adevăratele manifestațiunile lui de ordine ideală — pornesc toate din sufletul, din geniul poporului — care se manifestează în produsele literale.

E frumos a cunoaște adevărul acesta, însă faptă nobilă și vrednică de prăsnuit săvârșește numai acela, care ca *Vulcan întemeiază instituțiuni culturale, unde se fac cunoscute ideile conducătoare în veșmânt și spirit național, care apoi deșteaptă în inimile fragede a tinerilor sentimentele de muncă, de abnegațiune și de iubire față de biserică, neam și patrie.*

Idea trebuie îmbrăcată în veșmânt național, dacă vrem să fie roditoare, fiindcă idea abstractă — precum zice Herbart — este o insulă de pământ înghețat, care nu produce nimic. Ca să devină roditoare are lipsă de căldură; căldura de lipsă o dau sentimentele nobile ale inimii, de căldura cărora se topește toată ghiața: din ghiață se face apă, din apă un părau cu murmur dulce — șoptitor, plăcut și roditor și insula se pretace într'un paradis.

Asemenea insulei înghețate este inima și sufletul vostru — iubiților elevi — dacă cunoștințele voastre câștigate în acest Institut sunt lipsite de sentimentul național.

Insulă roditoare va fi din contră pentru neamul nostru cultura și educația voastră, dacă mintea voastră este condânsă și inima voastră este pătrunsă de sentimentul național, fiindcă atunci mintea va fi săpașul harnic, iară inima sămânătorul harnic, care va da înflorire și mireasmă sufletului vostru și roadă îmbelșugată neamului nostru.

Suflete de acestea nobile: adevărate caractere firme folositoare bisericii, patriei și neamului românesc a voit să crească Samuil Vulcan — prin școala Sa — din tinerii sătoși de știință, cari au venit și vin la gimnazul nostru, ca la izvorul adevăratei învățături.

Dintre figurile mărețe ale Arhiepiscopilor noștri, cari au condus destinele Eparhiei noastre, și împodobesc istoria gimnazului nostru, la loc de frunte se înalță personalitate ingenioasă și puternică a lui Samuil Vulcan.

Geniul Lui să ne fie deci conducător la idealul aspirațiunilor noastre culturale și naționale în toate timpurile. Prăsnuirea solemnă și cunoașterea deplină a faptelor mari — săvârșite de Apostolii culturii noas-

tre naționali — este datorința sfântă a fiecăruia dintre noi.

Serbarea de azi să fie deci pentru noi o zi de înălțare sufletască, iară figura măreață a Sărbătoritului să ne servească ca model de imitat în munca grea pentru înaintarea și înflorirea culturii noastre naționale.

Deie bunul Dumnezeu, ca Spiritul lui Vulcan să plutească veșnic asupra Institutului și Învățământului nostru, că Școala Lui să crească încă mulți tineri credincioși și devotați bisericii, patriei și neamului românesc.

— **Organizația noastră economică.** Sub titlul „*Noi și ceilalți Români*“, dl Silvestru Moldovan a adunat în o broșură câțiva articlii publicați de dsa în „Foaia Poporului“, în cari se ocupă în detaliu, cu necesitatea organizației noastre economice. Dsa arată stadiul înaintat, în care se află frații noștri din România și Bucovina în punctul acesta. În decurs de 10—15 ani s'a pus bază în România la mai bine de 2000 bănci populare și aproape 500 tovărășii de arândare, consum, lăptării ș. a. La frații noștri din Bucovina organizarea economică s'a început în același timp aproape cu a celor din România. Cei 250 mii Români din Bucovina au 162 bănci sătești și însoțiri economice, în cari sunt angajați aproape 50 mii membrii. Față de aceștia noi stăm în proporție slab de tot, neavând însoțiri economice populare. Tendința acestor articoli e întărirea ori mai bine zis organizația noastră pe terenul economic, care singură ne poate fi, și face tari. Recomandăm atenției tuturor articoliu aceștia a confratelui nostru. — O altă tendință are cartea dlui Eugen Brote intitulată *Organizațiunea creditului prin băncile românești*. Dsa supune unei controale detaiate băncile românești din Ungaria, studiindu-le din toate punctele de vedere: a fundării lor, a capitalului social, a depunerilor, a cheltuielilor și a profitului, arătând scăderile și reformele ce s'ar putea face. Cartea dlui Brote merită toată considerația celor ce conduc la noi viața financiară.

Arestarea poetului Goga. Sâmbătă după amiază la oarele 2 poetul Goga a fost arestat în Budapesta pe motivul, că are mai multe procese de presă pentru articole publicate în „Țara Noastră“ și vrea să fugă în străinătate.

Zădarnice au fost toate întreprinderile pe la forurile competente — dnul Goga nu a putut fi pus în libertate.

În 2 Ianuar seara, însoțit fiind de un gardist îmbrăcat civil, a fost transportat la Cluj în prinsoare preventivă.

M A I N O U.

În momentul, când tipărim foaia, aflăm știrea, că Preaveneratul Ordinariat a fost avizat de spedarea congruei pe sem. II. din 1909 în suma de 271.881 cor. 50 fil.

Sperăm, să facem o bucurie preoților noștri cu această veste.

Noutăți.

Dorim sărbători fericite tuturor prietinelor, cetitorilor și colaboratorilor noștri.

Serbătoarea iubirii. Duminecă în 2 Ianuar a. c. au aranjat „Reuniunea femeilor române din Blaj“, împreună cu „Societatea meseriașilor“, o frumoasă serbare a dragostii, față de mienții săraci, cari an de an sunt îmbrățișați tot cu mai multă căldură. Doamna *Livia Domșa* și Dșoara *Elena Sintion* au colectat de cu bună vreme suma de 310 cor., iar Societatea meseriașilor, a dat suma de 250 cor. Din sumele acestea s'au cumpărat veșminte, pălării, încălțăminte, stufe de haine pentru copile etc. La această serbare a iubirii a asistat un public foarte numeros în frunte cu P. S. Mitropolitul. Dnul *Gavril Precup*, președintele Societății meseriașilor în cuvinte scurte arată binele neprețuit ce l-a primit omenimea prin serbarea Nașterii Domnului, bucuria cu care așteptăm sărbătoarea Crăciunului și obiceiul frumos de a se cinsti cu daruri la această sărbătoare. — Mulțumește publicului contribuent și în special Esc. Sale Mitropolitului *Mihályi*. Au urmat apoi cinci poezii ocazionale declamate de *Clarița Pop*, *Eugenia Pop*, *Niculae Păcurar*, *Victor Cisteian*, și *Aurel Szabo*. Au colindat duet ucenicii *Ioan Puia* și *Ales. Păcurar*. După producțiune a urmat împărțirea veșmintelor. Au fost ajutorați, 80 copii săraci pedagogi, elevi gimnaziști, elevi ai școlii de aplicație, elevi și ucenici de meserii. În urmă Esc. Sa Mitropolitului laudă nobilul zel al societății femeilor și al societății meseriașilor pentru ajutorarea celor lipsiți și săraci și dorește tuturor sărbători fericite.

Răscumpărarea felicitărilor. Dșoara *Eliza Bodocan*, directoara Internatului de fete, în loc de felicitări de anul nou, a contribuit la fondul Internatului Vancean cu suma de 3 coroane.

„*Revista politică și literară*“ a confratelui *Aurel Ciato*, nr. 8—9 apărută zilele acestea se prezintă foarte bine. Are un frumos prim articol dedicat memoriei p. canonic *Bunea*, apoi bucăți în poezie și proză de *Coșbuc*, *Gorun*, *Agârbicean*, *Ciura*, *Adam*, *Petru Suciu*, ș. a.

Conferențele meseriașilor Seria conferențelor inaugurate în 21 Noemvrie s'a încheiat în 26 Decemvrie. Ultima conferință a ținut-o neobositul președinte al societății meseriașilor noștri. — Conferențele în anul acesta spre cea mai mare bucurie și mândrie a noastră au fost cercetate de un public aproape de 4 ori așa numeros ca în anii trecuți — dovadă, că începem să prețuim astfel de conferințe din cari eșim mai buni, mai tari și mai hotărâți de a duce o viață de popor conștin de menirea lui. Viața socială a meseriașilor începe a se cimentă tot mai puternic iar meritul pentru aceasta este fără îndoială a dlui președinte *G. Precup*, care nu cruță nimic pentru ridicarea meseriașului român la nivelul unde stau meseriașii celorlalte popoare culte. Obiectul conferinței ultime a fost despre *prietinii noștri*, un obiect potrivit ales și foarte bine tractat. — Dl. confirentiar ni-a arătat și dovedit că prietini noștri cei mai buni și necostişitori

ne pot fi cărțile bune, cari ori-când și între ori-ce împrejurări stau la sfat cu noi. — S'au cetit vre-o câteva lucrări ale dlui *Sadoveanu* cari au fost ascultate cu deosebită atențiune și plăcere. Conferința aceasta a fost cea mai reușită — poate pentru că a fost ultima. — A declamat frumos și cu pricepere dșoara *Emilia Coltor* poesia *Iarna pe uliță* de *G. Coșbuc*. Toate conferențele de până acum ne-au dovedit că dnii conferențieri vin și vorbesc cu drag, căutând să ne procure adevărate clipe de recreare sufletească, iar ascultătorii răsplătesc îndeajuns, prin numărul și atențiunea cu care urmăresc cursul conferențelor, jertfa și oboseala dlor conferențieri.

Necrolog. † *Ioan Dragomir*, paroh grec. și cassar la banca „*Riureana*“, din Capolnoc Mănăstar, după lungi suferințe și-a dat blândul său suflet în mâinile Creatorului, în anul al 58 al etății și al 30-lea al preoției.

— † *Ștefan Rusu*, paroh în *Ida mare* după un morb îndelungat, împărțit cu sf. taine ale muribunzilor și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului, în anul 78 al etății, 56 al preoției și 26 al văduviei.

Odihnească în pace!

Nr. 9005—1909.

Anunț de exarândare.

Bunul comasat din comuna *Cenade* aparținător fondului *Alexandru Șterca Șiu-luțiu* în mărime de 500 iugăre arător, 225 iugăre fânaț, 86 iugăre pășune, 4 și 1/3 iugăre loc de vie — administrat de *Prea Veneratul Conzistor Metropolitan din Blaj*, să va da în arândă pe calea licitațiunii publice pe 5 ani succesivi dela 24 Aprilie 1911, până la 24 Aprilie 1917.

Licitația publică să va ținea în *Blaj* la 20 Ianuar 1910 st. n. la 10 oare a. m. în cancelaria advocațională din curtea metropolitană. Prețul de esclamară va fi 8500 C. sub care preț de arândă hunul nu să va exarândă.

Condițiile de esarândare să pot vedea în cancelaria subscrișului și la administrația centrală capitulară.

Cei-ce doresc a lua parte la licitație sunt datori a depune un vadiu de 10 % din prețul de strigare, adică 850 Coroane în bani gata ori în hârtii de valoare notate la bursa din *Budapesta*.

Ofertele prezentate în scris până la acel termen, se vor face pre lângă acludarea vadiului amintit și pe lângă declarațiunea, că ofertele cunoaște condițiunile de esarândare.

Blaj la 31 Decemvrie 1909.

Dr. Iuliu Maniu,

(1) 1—2

advocat arhidiecezan.

A apărut: *Elemi Népiskola Értésítő Könyvecske* — **Indice pentru școlile populare primare.** Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porto. Se află de vânzare la *Librăria seminarială din Blaj*.

Partea literară.

Fuga în Egipt.

— Selma Lagerlöf. —

Departa spre miazăzi, într-o stepă tropicală, a crescut, din vremi bătrâne, un palmier, a cărui vârstă numai tradiția o știe. Toți trecătorii se minunau de mărimea lui, căci și-a fost întrecut toți vecinii și tot neamul, și ziceau că va întrece de bunăseamă toate piramidele și obeliscurile.

Într-o zi palmierul privind peste cuprinsul stepei a băgat de seamă ceva și îndoindu-se și-a mișcat podoaba lui de frunze de pe trupu-i svelt. Din spre marginea pustiului se apropiau două chipuri de pribegi. Se vedeau tare departe, — la depărtarea aceea și camilele păreau mușinoaie, — și erau de bunăseamă oameni și încă doi. De bunăseamă erau străini în pustiul acesta, căci palmierul i-ar fi cunoscut, — doar cunoștea toți locuitorii — și știa bine că niște oameni — bărbat și femeie — cari călătoresc țară călăuz, fără animale de povară, fără corturi și fără burduf cu apă, nu pot să fie decât niște pribegi.

Într'adevăr oamenii aceștia — își zicea palmierul — au venit să-și caute moartea aceea. Și oarecum surprins și nedumerit căută împrejurul său.

Mult mă mir, — continuă el, — că leii încă nu i-au observat, căci nu s'a mișcat încă nici unul, se vede că nu-s flămânzi. Mă mir că nici hoții nu i-au băgat de seamă. De sigur n'or mai scăpa vii de aceea. Moartea lor e sigură, se gândea palmierul. Ori vă vor zdrobi și mănca leii, ori vă vor mușca șerpii; setea vă va usca trupul, norii de năsip vă vor îngropa, hoții vă vor ucide, arșița soarelui vă va omori sau frica vă va întepent trupul.

Si palmierul cercă să se gândească aiurea, căci soartea acestor oameni a deșteptat în sufletul lui un cântec trist de moarte.

Dar pe întreg cuprinsul pustiului n'a zărit nimic, ce să-i atragă atenția, ce să nu fi văzut ori să nu fi examinat în decursul mii. or de ani petrecuți aici. Nimic n'a găsit ce să-i fi putut cuprinde gândurile și în urmă a fost silit să privească iarăș la cei doi pribegi.

De ce au plecat oare chiar pe această secetă? se întrebă palmierul. Deja de pe acum se luptă cu cei mai aprigi dușmani ai vieții... Dar oare ce ține femeia în brațe? S'ar părea, că neghiobii aceia aduc și un copilăș cu ei!

Palmierul, care vede departe, — ca și bătrânii — nu se înșelă. Femeia strângea în brațe un copil, ce dormea cu capul plecat într'o parte.

Copilul nici nu e îmbrăcat cum se cuvine, căci văd, că mamă-sa l-a învălit numai așa în rochie. Trebuie, că l-a luat cu graba din pat și a luat-o la fugă. Dar totuș sunt neghiobi. Dacă n'au un inger păzitor, mai bine să se fi lăsat în voia sorții și să fi suferit cele mai groaznice chinuri, decât să-și încerce norocul în pustie.

Parcă-mi închipuiesc cum s'au întâmplat toate. Bărbatul de bunăseamă lucră, copilul dormea în leagăn, iar mamă-sa s'a dus după apă la fântână. Cât ce a pășit afară a observat apropierea dușmanu-

lui. Iute a fugit înapoi și gătindu-se cu toții în grabă au scăpat. Și apoi au tot fugit ziua toată, fără a poposi undeva. Da, așa a trebuit să se întâmple toate și măcar de i-ar păzi vre-un inger bun!....

Uite-i, așa i-a cuprins frica de numai simțesc nici o osteneală, nici o suferință, dar văd din privirile lor lăncede, că focul setei le-a cuprins întreaga ființă. Îi cunosc eu foarte bine.

Și pe când se gândea palmierul la sete, trupul lui svelt fû apucat de o svârcodire convulsivă și frunzele lui lungi și ascuțite se zbârciră, ca și cum ar fi părjolate. De aș fi om, n-aș îndrăzni să călătoresc prin stepe. Totuș îndrăzneț e acela, care cutează a se primejdui prin pustiuri, fără să aibă, rădăcini lungi, care se ajungă adânc în pământ, până la izvoarele ce nu seacă nici când. Aici și palmierii sunt primejduiți de multe ori. Ba uneori și aceia cari sunt ca și mine de mari.

De i-aș putea sfătui, i-aș ruga să se întoarcă înapoi. Dușmanii nu pot fi așa nemilostivi ca stepa. Ori poate cred săracii că-i ușor de trăit pe aceea. Eu știu despre mine, căci și mie de multeori ce greu mi-a fost să rămân în viață. Mi-aduc aminte, că în tinerețe un uragan puternic mi-a trântit după cap un deal de năsip. Eră aproape să mă înec. De ar fi atârnat dela mine viața, clipele acelea ar fi fost celea mai de pe urmă.

Palmierul își continuă mai departe meditația cu glas înalt.

O cântare minunată de frumoasă, dar înfricoșată, îngrozitoare îmi sună împrejurul podoabei de frunze. Un fior molatic, necunoscut alunecă peste vârful frunzelor mele. Nu știu ce simt privind drumeții aceștia. Da muierea aceea îngândurată, ce frumoasă e! Îmi aduc aminte de cea mai frumoasă femeie ce am văzut în viața mea.

Și frunzele își continuă cântarea șopotitoare.

Și-adus aminte de vremea aceea foarte veche, când odinioară, — pe vremuri de mult trecute, o păreche de oameni, cari și-au trăit cele mai fericite clipe de pe lume, au fost oaspeții oazei sale; regina din Saba dinpreună cu înțeleptul Solomon. Frumoasa regină trebuia să se întoarcă în țara sa, regele a petrecut-o până aici, și acum trebuiau să se despartă. În amintirea acestei clipe, — zise regina, — sădesc sămânța aceasta și doresc să crească un palmier, un palmier care până atunci să înverzească și se rodească până când în Iudea va domni un împărat mai puternic și mai înțelept decât Solomon. Zicând aceste a sădit sămânța și a udat-o cu lacrimile sale.

Ce poate fi, că chiar azi îmi vine în minte povestea aceasta? se întreabă palmierul.

Oare așa de frumoasă să fie femeia aceasta încât să-mi amintească de cea mai minunată regină, la cuvântul căreia am prins viață și trăiesc până în ziua de azi?!

Aud, că freamătul frunzelor e tot mai puternic și sună trist, ca un cântec de îngropare. Atâ de trist, ca și acum ar profeți, că cineva în curând are să treacă la celea vecinice. Bine, că nu îmi sună mie. căci eu sunt nemuritor.

Palmierul credea, că jalnicul plâns de îngropare, — dintre frunzele sale le sună

drumeților de lângă sine. Altcum și ei credeau, că li-se aproprie sfârșitul. Aceasta se putea ceti de pe fețele lor, când au trecut pe lângă scheletul unei camile, ce zăcea lângă cale. Se putea ceti din privirea lor ce urmărea atât de trist zborul câtorva vulturi, pribegi și ei. Nici nu putea fi altcum trebuiau să moară....

Dar au observat oaza și se grăbiră să-și astâmpere setea. Izvorul însă a fost secăt. Muierea și-a pus copilul jos și așezându-se pe marginea izvorului a început a plânge cu hohot, iar bărbatul lovia cu pumnul pământul uscat. Își povestiau nenorocirea și simțiau, că li-se aproprie sfârșitul, iar curmalul le înțalegea vorbele. Înțalegea, că Irod a poruncit să se ucidă toți copiii de doi și de trei ani mai în jos, și asta de frică, căci ar fi auzit, că s'a născut așteptatul și puternicul împărat al Iudeilor.

Palmierului i-se părea, că tot mai puternic e cântul dintre frunzele sale. Săraci pribegi ce curând se apropie ciasul din urmă! Palmierul a înțales și aceea, că le-a fost trică prin pustie. Bărbatul a zis, că ar fi fost mai cuminte dacă ar fi rămas acasă și ar fi dat pept cu vrăjmașii.

La toată întâmplarea mai ușoară moarte i-ar fi așteptat.

— Ne va ajuta Dumnezeu — zise femeia.

Suntem numai singuri între ferele și șerpii pustiului. N'avem nici mâncare nici de beut, cum poate să ne ajute Dumnezeu?

Bărbatul în desnădejde își rumpiă hainele și-și lipiă obrazul de pământ. Eră desperat, ca și un rănit de moarte.

Muierea stă dreaptă cu mâinile încheștate peste genunchi. Dar privirea, ce și-o rotea peste cuprinsul pustiului, exprimă o nemângâiere fără margini.

Palmierul auziă mereu cum se întărită plânsul jalnic dintre frunzele sale, ce nu rămase neobservat de femeia, căci își ridică privirea spre vârful lui și desfăcându-și instinctiv brațele strigă:

— Curmale, curmale.

Glasul femeii tradă o dorință atât de pătimașă, încât bătrânul palmier ar fi voit să nu fie mai înalt decât jneapănul și fructele lui să fie așa de jos ca ale agrișului. Știa, că coroana sa e bogată în fructe, dar ce folos, că mână de om nu putea ajunge la înălțimea acea amețitoare!?

Bărbatul a observat la ce înălțime neapropiată atârna fructele și de aceea nici nu și-a clătit capul, ci a rugat pe femeie să nu dorească imposibilul.

Dar pruncul, care, — în bucuria lui copilărească, — se jucă cu frunze și năsip, a auzit strigarea mamei sale.

El nu-și putea închipui, să fie ceva cu neputință pentru mamă-sa. De aceea îndată ce aude pomenindu-se numele palmierului ridică ochii. Își frământă mintea cum ar putea ajunge la fructe. La privilegiu ispititoare un zimbet i-s'a așternut pe față. A găcit chipul cum să-și îplinească dorința. Merge la palmier și cu degetele mici netezește trupul lui bătrân și cu glas dulce de argint îi zice:

— Palmierule dragă, pleacă-te te rog, — pleacă-te până la mine.

Și ce s'a întâmplat? Frunzele palmierului, șuerau, vuiu ca și cum le-ar

sufală un vânt puternic și trupul l'a furnicat fiori de moarte. Simția, că copilul e mai puternic decât el. Nu i-se putea împotrivi.

Și-a aplecat trupu-i semeț și înalt înaintea copilului, precum se pleacă oamenii înaintea regilor. S'a îndoit în semicerc așa de tare încât coroana lui puternică, cu frunzele-i tremurătoare, măturau năsipul pustiului.

Copilul n'a vădit nici frică, nici mirare, ci strigând de bucurie culegea fructele unul după altul.

Când culese deja destule și palmierul eră încă tot culcat la pământ, iarăș se roagă cu un glas plin de farmec:

— Dragă palmierule, ridică-te, ridică-te iarăș.

Și bătrânul arbore s'a ridicat iarăș plin de demnitate, ca un rege, pe când printre frunzele lui se auziau mii de simfonii și de harfe. Acum știu cui doinesc frunzele cântul de îngropare și-a zis palmierul. Nici unuia dintre aceștia.

Bărbatul și femeia ingenunchiați preamăreau pe Domnul:

— Te-ai îndurat spre noi și ne-ai ascultat ruga noastră. Ne-ai mântuit de năcazuri. Mare e puterea Ta, cel ce ai îndoit, ca pe o trestie subțire, trupul palmierului de mii de ani. Poate fi vre-un dușman de care să ne temem dacă tu ne păzești pe noi.

Și când nu peste multă vreme o caravană a trecut de alungul pustiului, au văzut puternicul palmier uscat.

— Cum de s'a uscat, — întreabă un călător, — doar acesta trebuia să trăiască până va vedea un împărat mai înțelept și mai puternic decât Solomon.

— Așa se pare, că a văzut unul mai înțelept și mai puternic decât el, — răspunde celalalt.

Teodor Groza.

CUGETĂRI

pe mormântul Drului Aug. Bunea.

— Prinos de admirare. —

I. Rosiu.

I.

Timpu' tace și trece: și noi, ca umili robi fără de graiuri, îi urmăm cărarea înainte.

Rugina vremii îngroapă zilele una după alta în misteriosul ei cintirim. — Și cum zilele astei lumi alergătoare sunt deodată și: măruntele etape ale vieții noastre pământeste: simțim parcă o mână nevăzută, cum își întinde ghiarale din bulgărul de țărână drept în inimile noastre, smulgându-ne una câte una cele mai dulci iluzii și amintiri.

Prea trebuie să fie țântuită câte-o aducere aminte mai scumpă în sufletul nostru, spre a nu se spălăci prea iute.

Când emoții mai puternice — cum e și o durere adâncă — înțapă sufletul omnesc, — acesta spumegă strămtorat și gemând se sbate ca ulmii sub povara viforului îngreunat de tunete și fulgere; pe o clipită i-se întunecă orizontul peste toată întinderea; nu mai vede, decât pustie înfloritoare, prăpăd îngrozitor, hârburi sparte, tăciuni învăpăiați, spuză fierbinte, cu un

cuvânt numai: risipă fără margini cuprinde fantezia lui pe un moment, — pentru că în celalalt: uitând deja tot ce-a fost, să erumpă în hohote de veselie.

Zădarnic, așa suntem noi, așa ne-au fost și înaintașii, și tot așa ne vor fi și urmașii, căci asta-i legea firii omenești.

Și e bine așa; căci la dimpotrivă n'am avea răgaz, decât să ne tot bocim — motive ar fi cu prisosință — în astă vieată, care, mai presus de orice îndoială, are, ba și trebuie să aibă un reson mai nivelat și mai demn decât rosemnarea plânsului.

Ori ce grea încercare provoacă, natural, zăpăceală: vremea însă aduce reculegerea de lipsă; — mai iute ori mai târziu, dar o aduce.

II.

E poate încă jilavă huma, sub care s'a pogorât spre odihna vecilor, mai zilele trecute, cel mai luminat român ardelean: Drul Aug. Bunea.

Cum? Dr Aug. Bunea mort...? Ce sinistru ating urechea vorbele acestei! Bunea, — de graiurile căruia tresăriau sufletele ca desmetecite din aiurare, — la verva căruia întineriau inimile de moșnegi, și se aprindeau ochii și obraji și buzele tinerilor visători; — sub a cărui entuziasm făcător de minuni prindeau vieată toate cuturile adunărilor românești, — și pietrile stăteau gata de mișcare, spre a se încheșă într'un mare „templu neînvins al românismului“ pe malurile Târnavelor... acest Bunea să-și fie gătat oare menirea între noi cești mulți și mici, cari nici măcar admiră nu-l știu după cuviință??!

Groaznică nenorocire! — după cum leit se exprimă și un mare gânditor dela țară.

Înca nici n'am ajuns să-l pricepem în dejuns și să ne dăm seamă, pe cine avem între noi, — și ne-a și dispărut din mâni, ca un basm strălucitor din alte lumi, — ori ca un vis frumos, din care te trezești cu mâinile goale, mintea obosită și genele umede...

Chiar pe când un neam întreg îl impresoră și cu buzele tremurânde îi pândia tot cuvântul: atunci i-s'a împietrit rostul pe limbă, precum se oflește frunza 'n mugur, când ger năpraznie într'argintează nopțile de Maiu.

Mai rar atâta sinceră manifestare de durere de cătră un neam nenorocit, câtă l-a petrecut și pe dânsul spre lăcașul păcii eterne; fără îndoială însă: deamă manifestare de-un colos de bărbat, cum a fost și Drul Bunea.

Sigur, prea frumos simptom de dragoste nețarmurită: că toată suflarea românească, fără excepțiune, n'a fos avară întru aprecierea acestei fenomenale personalități și n'a pregetat într'un gând să mărturisească, că cu Drul Bunea am înmormântat: o comoară de înțelepciune, o de tot rară forță de muncă, un bastion de puternic românism și „unica clasică figură de orator românesc“ („Tribuna“).

Și din regat străbate un șuvoiu întreg de jălăanii, iar „împăratul gândirii românești“ n'are destul foe și emfază spre a parentă în scrisul său pe acest: mare bărbat „orator fără păreche“ cu „ochi fosforici“ și cu puternic avânt la vorbă „ce se potrivea așa de bine flinței lui robuste“; — până și din văzduhul Macedo-

niei se desprinde crud suspin de durere fără seamă după acest viitor „Arhiepi-scop român în imperiul tureesc“.

Chiar și cei ce — din bine pricepute considerante — nici la cel din urmă onor pământesc nu s'au putut stăpâni, încât să lase neamintite fals pretinsele „tendințe“ din scrierile celui ce nu putea desmînți învinuirea asta și din mormânt, repetăm: și aceia mărturisesc cu o invențiositate deamă de-a fi fixată și de noi aci, că marelui Dr Bunea, în momentul din urmă, de un singur lucru îi va fi părut rău: că adecă, n'a avut decât o vieată de jertfit pentru neamul său.

La tot cazul bun atestat de conștientitate și de simț pentru adevărul istoric au dat și aceia („Lupta“), cari cu fruntea deschisă și fără șovăire au pronunțat în public adevărul de mult constatat, dar prea puțin apreciat: că acest Dr Bunea a umplut cu fapte concrete și date istorice pozitive și bine controlate acea mare parte din istoria noastră culturală-bisericească, pe care o bună seamă de istorici înaintași o încercaseră cu povești și presunții ridicule.

Iar poetul Goga întru văpaia închipuirii sale a sintetizat și accentuat un adevăr mai mare, de cum s'ar părea la primul moment, când într'un grozav acord de perorație își mântue condolița cu vorbele: „Să odihnești cu dreptii, căci drepte au fost gândurile tale!“

*

Dar toate cele înșiruite aci, ori cât ar fi de vorbitoare: sunt totuși numai o mică fărâșă din prinosul de recunoștință, ce ne leagă de pomenirea ăstui erou neuitat. Sunt mai mult ori mai puțin stoarse de impresiunea momentului: ori cât de grav și frumos ar fi scos în relief și tălciute: adevărul și recunoștința din ele.

Fraza lor, în fine, tot numai frază rămâne: resună odată, fie chiar și îndoioșător până 'n lacrimi, — dar răsună numai, pentru ca apoi să amuțească iarăș. Sună și amuțește ca bulgărul de lut aruncat pe capacul cosciugului din adâncul mormântului, spre a da drept lui Eminescu, că

„... poți zidi o 'ntreagă lume „Peste toate o lopată de țărână ți-se pune.“

Când însă mormântul acesta fatal astrucă nădejdea unui neam, ce de veacuri lungi, cu o paciință ne mai pomenită, așteaptă tremurând de dor: un bun zorit de „dreaptă sârbătoare“, — atunci condolița și recunoștința față de un astfel de Stentor național nu se pot mărgini numai la lacrimi și vorbe trecătoare; — pietatea reclamă aci jertfă, jertfă mare, vrednică de mărimea îngropată.

Iată pentru ce ne pare ales de superioară și frumos pricepută fapta, cu care Liga Culturală a eternizat numele Drului Augustin Bunea: dând astfel, din bine inspirat îndemn propriu, o satisfacție oareșcare mângăitoare atât memoriei marelui defunct, cât și tuturor celor ce făcând parte dintr'un neam ingenunchiat — în fața astei nenorociri — îi știu mai lămurit pricepe durerea, nimerit colorată și în „Drapelul“ când grăește: Care glas omnesc ne-ar putea spune, cât e de mare pierderea noastră?! Cu adevărat: vremuri grele.

III.

Și-acum încă un cuvânt. Un cuvânt pro domo. — Durerea e sigur grea întotdeauna și-i o aspră probă de foc pentru inimile tari.

Au amorțit deja dangătele de clopote învechite, și nici văzduhul nu mai tremură înflorat de jale necuprinsă înspre oimitul Blajului. Nu mai plâng cântări de prohodire, nici torțele nu-și mai frâng lumina a pagubă sub umbrele înserării din toamnă târzie, ... au amuțit și devenit po-doaba trecutului toate imnurile de preamărare dela căpătâiul cosciugului, ce ni-a răpit fala întruchipată. — Și-au împlinit toate datorii, precum se cuvenia.

Dar ori cât dela culme ar fi fost toate aste, ori cât prinos și ardere de tot ar fi într'aurit cărarea înspre răsplata cerului pe seama celui ce n'a milogit nici când răsplata și micile bucurii din vistieria lstei lumi nedrepte și nemiloase — îndărtatul ăstora: acolo stă strajă *paguba* înspăimântătoare, ce zi de zi se mărește tot mai tare, și devine tot mai înfricoșată.

Nici unde atâta jale întunecată ca și în caminul, de unde au scos sicriul și a rămas gol locul din fruntea mesei.

Cuvântul orfanului: V'ăș condonă bu-curos toate, dar toate mângăerile și tot sprijinul cu toată dragostea ocrotitoare; chiar vrăjmași să-mi fiți, și cu temnițe, foc și cătușe să mă amenințați: cu toate astea mai de grab m'ăș putea împacă, decât cu paguba, pentru care mă consolati!

În vremuri de bejenii, când mici și mari pornesc la drum în luptă, — ei își îngroapă, de groaza dușmanului, mainainte toate comorile, câte nu le pot purta cu sine ori ascunde întralt mod. — Si noi suntem în plin răsboiu; — noi însă nu bunurile, ci armele ni-le-am îngropat cu Drul Bunea!!

Încă odată cuvântul „Drapelului“: Care glas omenesc ne-ar putea spune, cât de mare este pierderea noastră?

Deschideți-vă inimile indiușate, și ascultați voi toți Români de bine, dar în primul rând: toți, voi, aceia, pe porțile că-rrora au scos năsălia îngrozitoare!

Pătrundeți-vă până'n osemintele voastre cutremurate toți, cari faceți slujba de clăcași oropsiți la altarele acelorasi idealuri dumnezeesti și străbune, pentru cari a trebuit să moară un Dr Aug. Bunea, spre a-ne scutura și trezi din atonia noastră indiferentă, ca să scapere schintei de vieată și din tocitele noastre inimi amorțite: în fața reculegerii, ce ni-se impune nesmintit!

Nu mai așteptați mură'n gură, — căci azi nu mai trăește un parafulger providențial ca marele Bunea, care să paralizaze toate săgețile înveninate, și să lucreze pentru noi toți!

Voi, leviți cu inimile strămtorate, dragi prietini și tovarăși de muncă, pri-cepeți voi chemarea soliei dumnezeesti, ce-a clopotit la zăvoarele noastre în chipul ingerului morții a marelui Dr Bunea? ...

Vai, mi-se aprind obraji, că am trebuit să scap din peană și rândurile de mai sus!

Da! Multe ar trebui aci spuse și dă-pănate; — faptul însă, că tainele familiare pretind nițică discreție în fața lumii mari: ne impune rezervă strânsă.

— Te-ai nu mă rabdă inima, să nu risc pentru noi înși-ne puțină probozeală la locul acesta. — Dar de va prinde!

Meditat-am oare noi, toți cești de sub pāvaza nemijlocită a idealurilor Drului Bunea: ce înseamnă cuvântul „principiu“; — ce înseamnă: „ținută principiară“; — ce înseamnă: „convingere neclintită“; — ce înseamnă: „persistință în râvnă după bine“ tare ca stânca și atunci, când hada multor mici și mari răutăcioși — spre a te putea cumva declassa din sferele tale cu minte urcate — ar recurge la toate mijloacele, și dupăce toate au dat faliment: te-ar taxă eventual cu epitete grațioase ca: „bolnav“ ori „nebun“ (nu-i ex-chis să te trezești cu adaste și din partea alor tăi!); — ce înseamnă „a îndură cu resignare în Dumnezeu, cel drept, toate murdăriile suportabile și asperitățile tuturor mărginiților, câte ți-se pun zăgaz în drumul tău de zolire, pe văzute și nevăzute“, zic: a îndură toate aste: numai de dragul păcii creștinești; — ce înseamnă „a te ști ridică peste micile piedeci și mizerii zilnice, peste cleвете și flecării“ în vederea unui țal mai luminat și superior; — ce înseamnă: „a trăi pentru a putea munci, și nu a munci pentru a putea trăi“; — ce înseamnă „caracter de intelectual, tare ca granitul, pe care să poți zidi“, nu fluctuant, când în dreapta, când în stânga pe ape mai mult ori mai puțin străine; — ce înseamnă „dragoste pentru ai tăi“; — ce înseamnă „abnegare și idealism“; — ce înseamnă „jertfirea mândriei și vanității proprii în fața obștei mai înalte“; — ce înseamnă universală normă de morală, că „dragostea bine orânduită purcede dela sine însuș“ (cred, că știm, cum trebuie pricepută!); — ce înseamnă a iubi — fără detrimentul obștei mari — tot, dar tot „ce-i în primul rând al nostru“: fie orice fel de instituție, fie operă, fie foaie, revistă, fie bărbați de seamă, sau fie orice altă armă ori sentinelă, care servește sub bastingajul nostru (asta de altcum e cea mai primitivă normă de solidaritate ideală, care ar fi trebuit deja de mult învățată dela dușman!); — ce înseamnă „a ști desprețul orice fel de ieftină popularitate străină fie cât de mare“ când ea ar pretinde să descare pe nedrept și fără loialitate măcar și numai un glonț în cetatea proprie; — ce înseamnă „a nu-mi invidia copilărește tovarășii de sudori“, ci a pune umăr la umăr și a mă ști face — dacă cere lipsa — și punte peste munte, numai să știu, că am făcut lucru nobil în interesul alor mei; — ce înseamnă apoi, ca cunună preste cele spuse aci, „a fi, între orice împrejurări, de trei ori Român verde ca stejarul și cinstit“, — ce înseamnă toate aste?!

Înseamnă a pricepe rostul ăstei viețuirii pământesti așa, încât barem în conturi vagi, să nu se prea depărteze de modul cum a viețuit un Dr Aug. Bunea.

Deschideți operele lui și vă convin-geți! Numai cei ce i-au buchizat scrierile pe rând și-au știut desgropă cu o cale și mărimea inimei și a rosturilor lui de aur (d. p. și din „Discursurile“ lui: mai vârtos clasicul și neîntrecutul articol fulminant despre ființa și valoarea Sfintei Uniri) — zic: numai aceia vor putea pricepe în toată puterea cuvântului: ce am pierdut

noi — cei cu altarele cernite și inimile sângerând — în Dr Aug. Bunea?!

Dar fie-ne!

Celor cu inimă de-a simți și minte de-a judecă — e destul și atâta.

IV.

A trecut vremea plângerilor!

Am plâns cu toții mult-mult. Plân-gerea noastră însă numai la acel oaz a fost sinceră, și vrednică de cel depărtat, dacă dragostii din lacrimile și vorbele noastre multe îi vom da și ființă prin aceea, că nu numai admirăm cărările bă-tute de acest geniu fenomenal, ci îl vom și urmă pe acelea.

Dumnezeescul Cuvânt al Scripturii a trebuit să se întrupeze, spre a ne putea mântui: nici noi nu putem deci visă de-spre mântuire într'alt chip.

Asta să ne fie: sărutarea de pe urmă, ce-i putem da eroului nostru admirat, și tot asta: și merindea, cu care — sub că-lăuza lui cerească — pășim pragul unei noii împărății de vieată și ne aruncăm în foc și noi cu idealul, pentru care a trăit și murit el: scumpul și neuitatul no-stru Dr Augustin Bunea.

V.

Dormi în pace suflet bun! Iată soa-rele apune și umbrele se lasă coborân-du-și zăbranicul peste mormântul Tău...

Am venit din depărtări să priveghiem la crucea Ta...

Dormi în pace...

Nu te turbură: nu suntem făcătorii de rele de pe Câmpul Libertății. Suntem sârmani drumeți rătăcitori, drumeți creștini, creștini români, români idealști, idea-liști, cari n'au destul rost și prinos de ad-mirare pentru Tine și cari luptă sub aceeaș flamură, cu care în mână Te-ai răsboit Tu până la suflarea de pe urmă!

Dormi în pace...

La noi acum e: noapte; — și mor-mântul Tău — ce trist e în noaptea asta!

Am venit să-ți spunem... cât suntem noi de fireavi... că sunt încă mulți, prea mulți apostoli somnoroși, cari moțesc în grădina suferințelor noastre... că dreptatea e prigonită și azi precum eră și pe vremea Ta... și... că prea puțini au pus la inimă sfaturile Tale...

Dormi în pace...

Un vânt tăios de meazănoapte șue-rând străbate și clătină catargele de ar-bori uscați... pe groape se leagănă a deșertăciune bălăriile culcate... o frunză veștețită apucată de crivățul măhnit frea-mătând pe o clipă ne trece peste mâni umplându-ne de fiori... nopte grea... deja spre cântători...

Dormi în pace...

Bate vânt rece: și pustiu e lăcașul Tău aci... Ți-e frig?

Iată punem noi frunțile și gândurile noastre înflerbântate pe huma Ta înghețată...

Dormi în pace... Tu Ți-ai împletit deja cununa pământescă... ori nu?

— Un bulgăr negru de pământ ro-stogolindu-se, acordat de vuetul de crivăț, răsună tâmpit în zare, par'că o voce su-terană de vulcan înfuriat ar fi gemut din adâncime: „Templul, — templul româ-nismului“...

Zori...

Dormi în pace suflet bun!

Nu te turbură: nu suntem făcători de rele... suntem sârmani drumetși rătăcitori... suntem Românii Tăi... leviții Tăi... și-am venit din depărtări să priveghiem la Crucea Ta...

Budapesta 1. I. 1910 n.

Săracul Toni

— povestire originală a »Unirii«. —

Casa cea mai veche din sat a fost pe vremuri locuința popii cel bătrân, dar acum e numai ruină. Cooperișul de șindile putrede s'a lăsat abătut și trist pe peretele din dreapta, iar ceilalți trei pereți ai odăiței proțești își ridică goale spinările innegrite de ploii. De zeci de ani stau astfel dărâmurile, așteptând parcă ceva de sus din înălțime. Dar jos în pământ, în pivnița casei meșterul Toni și-a așezat de mult scăunelul mic și luciu, măsuța hodorogită și patul ce se huiță din toate încheieturile. Iar prin unghere, pe subt pat, împrăstiate pe pământul umed zac cisme sparte, pline de glod uscat, așteptând să le vină rândul dresului. Ciobotarul Toni în aerul greu, acru al beciului șade pe scăunașul luciu, împunge cu sula, bate cu ciocanul, pe când în colțul gurii pipa îi fumegă ca un putregaiu ce nu se mai stinge.

Toni e înalt de stat, osos și deșirat, și cum șade pe scăunașul cu trei picioare, genunchii îi ajung sus până la nasul umflat, vinețiu. Spinarea lui e încovoiată toată ziua, și munca tot nu și-o mai poate isprăvi.

În restimpuri dintre petece de piele veche scoate sticla lungăreață o ridică, o privește în zarea slabă a luminii ce abia pătrunde prin singurul ochiu de fereastră, și bea apoi cu sete, pe când mărul lui Adam i-se plimbă domol dealungul gâtului.

Rar de tot se deschide ușa bordeiului și vreun Român intră aplecându-se, aruncând în mijlocul casei vre-o păreche de cisme sparte.

— »Tot cârpești, meștere. Tot cu uneltele în mână?

— Ce să facem, răspunde el, neluându-și ochii dela cisma ce-o strânge între genunchi ca pe un dușman.

— Am adus și eu niște lăpădături. Pe când le dai gata?

Toni atunci lasă lucrul, își ridică ochii și privește la cismele srrăine, cari zac înaintea lui cu tălpile desfăcute de căpută. Par două guri de somn, două guri deschise și pline de noroiu.

— Le dreg eu când voi ajunge. Nu vezi ce de cărpitură mi-s'a strâns. Toate pe rând, ca la moară.

De tocmit nu se mai tocnesc. Tot satul știe prețurile lui Toni: de fiecare petec doi bani, de cuie nouă în talpă o libră, talpă întreagă patru libre.

Dar lumea nu prea vine la el acasă cu rupturile. Toni după ce gata o păreche, două, le curăță frumos, privește cu mulțămire petecile nouă cum să înșirue, groase și umflate, cum

se deosebește pielea proaspătă de cea înroșită de mocirla drumurilor, le ia în spate și pornește la cărciumă. Aici așteaptă până vin stăpânii și-și primește librelor bani. Și tot aici sosesc Românii cu încălțăminte stricate și i-le dau în seamă lui Toni. De beut nu bea mult, dar se ametește curând, și când pleacă spre casă, cismele rupte se leagăna domol la el în spate.

Multă vreme a fost Toni singurul meșter aci în sat. Vezi bine încălțăminte nouă nu știa face, — sătenii și-le cumpărau dela târguri, dar de petecit avea destul. Nu se plângea de nimic, deși-i murise femeia și copiii n'a avut — dar totuși în două locuri se simțea mai bine: acasă la dânsul și în cărcimă. Acasă nu era nici odată singur: toate cismele sparte, toți bocconcii rupți îi erau prietini vechi, și Toni vorbea cu rupturile acestea muce, ca cu niște oameni. La el încălțăminte se topiau cu stăpânii lor într'o singură persoană.

— »Așa, fire-ai al dracului de dinis, boscorodea el aplecat pe cismă. Trei sule-ți mai dau, trei cuie și-apoi te dau mamonii. De-acum iar vei putea bate noaptea drumurile.

— »Stai Roșule, stai, că mai răsuflă printr'un loc. Stai să te mai cârpesc ș-aci odată. Măi da nu știu cum de nu-ți e rușine: om bogat să mai vii și tu la petecit. Las'aci pe cei săraci să vie la mine.

— Iar ai crăpat Manoilă, crăpare-ar dracu'n patru. Noa pe tine știu că te poartă patimile. Acum am să te cos cu drot, auzitu-m'ai, cu drot am să te împung.

Când se întâmplă să fie amețit puțin, apoi rămâne cu cisma în mână și spune toată istoria stăpânului. Atunci sporiă puțin și sara nu putea merge la crîsmă, să-și primească bănuții.

Dar nu de mult în sat au venit doi meșteri noi. Niște amărâte de calfe dela oraș, cari acolo nu s'au putut căpătu, dar aici umblă cu nasu'n vânt și poartă straie nemțești.

La început s'a făcut vâlvă mare pe socoteala lor, mai ales când cei doi nu primiau nici o cărpitură ci numai lucruri din nou. Și în vremea aceasta Toni n'a suferit nici o pagubă: beciul lui era și acum plin ca și mai înainte. Dar cei doi, dela o vreme văzură că așa cu nasu'n vânt nu pot trăi, și se apucară și ei de cărpit. Și cum erau ei mai îndemânateci și puneau petecile mai frumos, bietul Toni se trezi deodată că nu mai are ce lucra. Într'o săptămână de avea de cărpit două-trei părechi, dela sătenii cari erau ma aproape de bordeiul lui. Dar din atâta nu putea trăi. Și Toni, când își vede casa goală munciă încet, fără spor, și chiar tândăliă anume, ca să nu-i rămână casa fără de o cismă. Și de multeori pierde și clienții din vecini, chiar cu tândălirea aceasta.

Toni slăbise, ochii i-se împăinjeniră, și picioarele abia-l țineau, când umblă pe drum. Acasă făcea mereu

socoata, cercetând turecii vechi, petecele ce le avea, câte cisme ar fi putut direge, câte libre ar fi putut pune în șerpar. Dar zădarnic, străinii cei doi îi luaseră pânea din gură! Toni își zicea adeseori: dacă-s domni, de ce nu lucră la domni? de ce n'au rămas acolo la oraș, unde ar fi putut trăi domnește?

Dar între alții nu cutează să zică nimic. Își înădușă suspinele, și stă ziua întreagă la cărciumă, doar se va afla vreun Român să-i dea ceva de cărpit. Mai avea noroc cu bătrânii din sat. Ei țineau morțiș, la Toni. Așa care-o pune Toni e mai groasă, e mai trainică, petecele lui mai cu temeiu, pe când cei doi lucrau să țină petecul numai de azi pe mâne.

Toni stă tot mai mult în cărciumă și privea cu multă băgare de seamă, privia cu dragoste la cismele, la bocconcii Românilor, cari intrau O mare bucurie simțea și multă căldură i-se adună la inimă, când vedeă vre-o spăratură, ori când vre-o talpă se desfăcea de căpută. Ce mai petec ar trage el, ce mai cuie ar bate de să țină o veșnicie. Dar nu cutează să-și imbie munca. Așteptă ziua întreagă să-i zică cineva o vorbă, dar nu-i zicea nimeni. Atunci își căută în șerpar, cei din urmă bănuți de aramă, își cumpără spir, și bând se încălzea de ciuda ce-i mânca inima.

Așadar așa sunt oamenii, se gândia el. Cât ce se pot ajuta cu altul, te lasă să pieri ca un dobitoc ce nu mai aduce folos. Dar el poate munci încă. Hei! ce de cisme ar fi putut el direge în acești doi ani din urmă! Dar iată numai, să ne gândim puțin mai departe. Ce ar fi fost de satul acesta să nu-l fi avut pe Toni? Câți ar fi umblat cu picioarele degerate, câți ar fi trebuit să stea în casă? Și cum se gândia Toni vedeă, că el a dat cel mai mare sprijin oamenilor de-aci din sat. Și acum l'au uitat ca și când nici n'ar trăi la ei în sat. Dar n'are dușmănie pentru asta, nici asupra sătenilor, nici asupra celor doi meșteri străini. Are el o nădejde mare, care-l ține mare și neabătut: cei doi ș-or lua în grabă catrafusele din sat. Doi meșteri mari ca ei, doi domni, nu vor putea trăi aici în sat. Și iar va rămâne el singurul meșter, și iar i-se va umplea casa de vechituri sparte. Atunci apoi are să se răsbune, are să lucre scump mama focului, are să-i țină câte-o săptămână două, fără să le isprăvească cioboatele.

Și Toni, de câteori trecea, de câteori se întâlnea cu cei doi meșteri noi, le da binețe, și-i privia cu coada ochiului. Nu se înșelă în gândurile sale! cei doi erau ofiliți, palizi, slabi, de bunăsamă nu le place aci în sat și se vor căra cât de curând.

Când ajungea acasă își cerceta uneltele, privia mult la ele, apoi se așeză cu greu pe patul tare, ce se huiță din toate încheieturile.

Veni însă a treia iarnă de când cei doi meșteri erau în sat, și se pare că n'au nici acum de gând să se ducă.

Se apropia Crăciunul, și Toni era sigur că pe atunci el va fi domn în sat. Dar cei doi meșteri, ofițeri și amariți, munceau mereu și nu se gândiau la oraș. Iar Toni slăbia mereu, și mergea acasă tot mai întunecat, tot mai cuprins de groază.

El n'a cerut în viața lui nimic de pomană. Lui i-au plătit numai munca. Iar acum de lucru n'a avut mai mult de o păreche pe săptămână, și casa lui era tot mai rece și tot mai pustie. Petecele vechi mucezeră toate pe sub pat, prin unghere, de atâta așteptare, sulele își pierdura lucirea, și cleiul negru în care trăgea Toni așa, s'a uscat crăpând și risipindu-se în cutia de tinichea. Vineau sărbătorile și Toni nu avea lemne, nu avea nimic dedulce la casă, n'avea un bănuț să dea copiilor când vor veni la colindat. Mare rușine pe un meșter ca el! Și doar' pe vremuri, după popa și primarul, la el se îndesau mai tare copiii, căci el avea bănuței de aramă să împartă la fiecare copil colindător.

În vremea din urmă Toni îmbătrânise tare. Se purta cu greu și cu cât se apropiau sărbătorile, o durere mare îl strângea tot mai tare de inimă.

Ce de lucru avea de altădată pe vremea asta! Cum se îmbulzeau oamenii, cum se strecurau librelle și bănuții la el în șerpar. Și acum stă și așteaptă înzădar.

Și puțin înainte de ajun, într-o seară cum stă în beciul rece, rasturnat pe păcelul tare, îi veni deodată un gând luminos. Dar abia-i lumină gândul minții lui turburată, și inima-i simți o durere adâncă. Să meargă să ceară de lucru dela cei doi meșteri. Știe că vor avea grămădite multe cârpituri, să-i dea și lui, să-și facă niște bănuți pe sărbători. Cu toată durerea ce-o simțea, gândul acesta nu voia să-l mai părăsească. I-se părea că i-s'a implantat acolo în cap, și nu-i chip să-l mai alunge.

Afară era ger și vânt plin de pulbere de nea, și Toni înainta cu greu spre locuința unuia dintre cei doi meșteri. Intreg drumul se gândi ce să zică, cum să-i spună, și bucuros s'ar fi întors la tot pasul înapoi, dacă ar fi putut scăpa de sub povara gândului, ce-l ducea mereu înainte.

Pe sărbători Toni câștigă ceva parale. Avu să dea copiilor colindători și să mănca o fiertură. Dar mâncarea o înghiți în silă, când dădu bănuții îi era parcă rușine, ca și când ar fi fost bani de furat.

De aici încolo Toni se schimbă. Avea acum mereu de lucru: ce era mai rupt, mai nenorocit la cei doi meșteri Toni aducea seara, hoștește, la el acasă și muncia toată noaptea. Dar muncia cu scârbă, cu silă, și nu mai putea să stea de vorbă cu cismele rupte ca altădată. Slăbia mereu și se apropia de moarte. Făcea impresia unui câne bătut de moarte, care nu mai cutează să se apropie de casa stăpânului unde era domn odată, ci ză-

cărește prin vecini, pe la ușă, prin paie, gata să se culce și să nu se mai scoale, pe orice gunoiu i-ar eși în cale. . . .

Oamenii nu se mai gândiră la dânsul, până când într-o dimineață clopotele vestiau o moarte în sat. Și atunci sătenii își aduseră aminte de dânsul:

— »Săracul Toni, numai ce-a murit și el«.

I. Agârbiceanu.

O vrajbă potolită.

— Nuvelă originală a „Unirii”. —

I.

E noaptea de Crăciun. Afară e un ger ne mai pomenit. Crivățul ține cu geamăt asurzitor, zvânturând zăpada în roto-coale. Cerul e limpede — presurat cu stele, par'că de frig tremurânde.

E pe la zece ale nopții. Doctorul Stelian, om în puterea vârstei, șade aplecat spre birou, singur în cabinetul său: un salon înalt și spațios, cu două ferestre mari. De-alungul unui perete stă scrinul bibliotecii cu trei rafturi, pline de opuri medicale; de-alungul celui alt dulapul de sticlă cu instrumente chirurgice. În dreptul ferestrei o masă de stejar, cu postav verde căptușită, în dreptul celei alte un pedestal cu trei picioare, susținând un atlas anatomic, îmbrăcat în axamit roză. În mijlocul cabinetului, se află biroul, la care lucrează doctorul, peste care stă aninat candelabru cu becurile electrice. Niște fotele grele, sofe și scaune îmbrăcate în piele ocupă restul salonului. Pe peretele din fața ușii se ridică o oglindă lungă, în care se oglindește orbitoarea lumină electrică, răsfrângând valuri de lumină peste întreaga încăpere. Sub oglindă stă o măsuță de marmoră albă, la dreapta și stânga oglinzii, pe perete, atârna două aquarele secesioniste, făcându-ți impresia unor fermecătoare peisaje din natură.

Doctorul e chirurg. Mâne seara are o operațiune neplăcută: de operat niște glandule scrofuloase. Pentru mai mare dibăcie, de azi desemnează, cu ajutorul atlasului anatomic, acea parte a corpului, periculoasă atât pentru medic cât și pentru pacient — cu încurcarea ei împletitură de nervi, de vine și de artere.

Doctorul, ca oricare chirurg, e de-o fire rece și nesimțitoare. E de-o statură mijlocie, un balan cu ochi albaștri, dealtminteri pururi senin și liniștit. Cei cari îl cunosc, vorbesc pe contul lui, că are o fizionomie de piatră și o privire de oțel. El e unul din cei mai distinși și celebri chirurși din localitate. Se părea, că străvede cu ochii lui fermi și pătrunzători, ca prin razele lui Röntgen, interiorul corpului bolnav, iar cuțitele, pe cari le mănuea cu o măestrită iscusință, nu dădeau nici când de greș.

Podoaba caracterului său era tocmai voința-i de fier, râvna de muncă și conștiința de datorie.

Doctorul era fiul unei familii, foste pe vremurile ei bogate, dar cum tatăl lui pierdu moșiile și toate veniturile, ba în urmă își închise ochii pe veci, el de prin

clasa a cincia gimnazială agonisi până de toate zilele pentru sine și pentru măicăsa ca preparator de lecții. În ciuda atâtor greutăți și împedcări absolvă universitatea și pe costul statului fu trimis ca bursier în străinătate, pentru a-și continua și specialisa studiile chirurgice. Reîntors în țară, își făcu renume, mulțumită practicei și experienței sale, și se însură cu domnișoara, pe care puse ochii, iubindu-o încă ca student, de pe când îi și promise, că o va lua de soție.

A doua calitate a distinsului doctor, ori mai mult o pată care-i întuneca puțin lumina caracterului, consistă în adâncul lui pesimizm schopenhaurian, a cărui motiv trebuie de căutat în însăși anii tinereții sale, luptând cu atât amar de mizerii și greutăți pentru existență.

Tatăl, care cumpăraseră firma unei fabrici de postav în întrepriză cu alt tovarăș, la care-și puse toți banii, n'avu noroc de câștig, mergându-i rău de tot din început. Tovarășul tatălui se desfăcu de tovarășie, silindu-l să dea faliment. În urmă, după ce îl săraci, îl și vârî în pământ, iar când măicăsa îi milogea câțiva bani pentru educarea fiului, nemilosul îi răspunde cu un glas desprețitor:

— Dacă n'ai bani de ținut băiatul în școli, atunci dă-l la meserie!

După această morală sărmana mamă colindă când pe la neamuri, când pe la prietini ei, cerșind mână de ajutor pentru educarea fiului. Dar par'că cu toții se înțeleseseră, de-i ziceau, ca să nu-i mai bată la cap și să-și dea feciorul la meserie. Modul, în care cele mai de aproape persoane, cândva atât de amabile, tractau pe doctorul de azi, îi rânise adânc inima, iar urmele acelor răni sângeroase le mai simțea și astăzi.

O seamă iar îl găsiă să-l laude, că-i bun chirurg, fiindcă șterse din vocabularul său expresiunea: „compătimire”, ceea ce într'un fel dovedea destul prin cuvintele:

— Dacă m'aș înduioșa de orice lacrimă, pe care o văd curgând, n'aș mai fi bun nu numai de chirurg, dar nici de-o soră de caritate.

Scurt zis, era un om marinos și pe lângă că vindeca gratis pe orfani și săraci, casa lui ajunsese să fie centrul de binefacere al tuturor, al familiilor și al institutelor.

Aceste binefaceri se datoriau numai soției sale generoase.

Când cineva dintre intimii lui prietini găsiă să întrebe pe doctor:

— „Cum de poate unii atâta spirit de jertfă cu teoriile lui pesimiste?”, răspunde:

— Știința e a mea, dar mila a soției. N'are decât să se bucure și să se desfăteze soția, dacă-i fac cu asta atâta plăcere!..

Doctorul lucra serios la desemnul anatomic. Când priviă în jurul salonului, în care zilnic ordinea, în care zilnic aude gemete, vaete și oftări de durere și de suferință, îi se făcu milă de sărmanii bolnavi, cari îi cer ajutor... iar el îi alina cu cuțitul...

II.

În acelaș moment ușile scârțiau, și pe covor se auzi foșnetul unei rochii de mătăsă.

— Tu ești, Sofio?... întrebă doctorul, ridicându-și privirea de pe desemn.

— Mă duc la biserică — șopti soția-i cu un glas subțire și dulce, — te-am împedecat oare? Iartă-mă...

Pe loc îl și cuprinse de gât și-i inundă fața cu sărutări. În rochia ei deschisă, care o prindea de minune, părea ea o floare dalbă de Mai.

Doamna eră o femeie înaltă, elegantă, cu forme pline și atrăgătoare, pe cari le înfrumșetă expresiunea dulcea și simpaticea sale înfătoșări.

Bărbatul, pe care-l adoră, copilașul pentru care se dădea în vânt, de drag ce-i eră, bieții bolnavi, cari zilnic călcau pragul casei sale — iată tot personalul, cu care zilnic venia în contact și cătră care zilnic își desfășură nobila sa activitate.

— Și tu, iubite, nu mergi cu mine la biserică? — îl întrebă soția, atingând umărul soțului cu degetele-i moi și albe.

— De ce ești atât de naivă? Nu ți-am spus de atâtea ori să-mi dai pace cu biserică?

— Nu vorbi așa, Ionică, că nu-i frumos! Ori vrei, ca să rămân acasă, până ce-ți vei mântui ocupațiunile, și apoi să mergem amândoi la biserică?

— Dacă ți-i de dus, du-te, eu nu te opresc, dar eu n'am timp de pierdut cu biserică...

— N'ai timp?! — îngână soția cu un glas indoelnic, — dar, Doamne, când ai mai avut tu timp pentru biserică?... Eu una mă duc, te las cu bine... dar să nu uiți să săruți pe Fănică, care te dorește să-ți zică: „Noapte bună“.

— Copilul încă nu doarme pe vremea asta? — întrebă doctorul cu mirare, reluând iarăși:

— Am să mă duc acuș...

Soția din nou îl îmbrătoșă, zicându-i:

— La scurtă revedere... Te las cu Dumnezeu sfântul...

— Că par'că singur n'ași putea rămâne... răspunse doctorul cu ironie.

Soția îi acoperi buzele cu mâna, vorbindu-i înduioșător:

— Dacă ții la mine, măcar câtuș de puțin, nu mai vorbi niciodată așa, Ionică dragă, ... vorbești ca și când te-ai îndoi...

— De sigur că mă îndoiesc... Până când n'oi vedea cu ochii mei vre-un semn, vre-o minune, care să-mi dovedească existența Lui, până atunci nu-mi vine a crede în El...

— O nu mai vorbi așa... îl întrepruse soția înflorată. — Semnele lui Dumnezeu sunt strașnice, de aceea lasă-le în pace și nu le mai dori...

— Du-te, odorul meu, du-te, de te mai distrage puțin, că vād că te-ai plictisit acasă... Apoi el se sculă, își desfăcù brațele s'o îmbrătoșeze și-o conduse până la ușă. Doamna eși, iar el se întoarse la biroul său. Din nou își aplecă fruntea peste desemnul său — peste o clipă iar și-o ridică, trezit par'că de-un freamăt sgomotos. Eră zăpada pe care vântul o zvântură în ferestre.

Uneori se părea, că niște copii zburdalnici zvârli cu nisip în geamuri, uneori, că bate cineva la fereastră, ca și când ar vrea să cheme pe doctor la vre-un bolnav...

Doctorului se năzărea, că pe lângă

freamătul vântului cu zăpadă, mai zărește niște degetele trandafirii, cari bat darabana în geamuri.

Își aduse aminte de ingerașul lui, zâmbi și pe loc părăsi cabinetul.

În alt salon spațios, în care lucea poleiul auriu de pe galanteriile mobilelor, la lumina mată a lampei electrice, dormia odorul lui pe un crivat de fier, artistic lucrat. De sub plapoma de mătăasă albăstrie, își arată mânușitele albe, grăsulii; șuvițele lungi și mlădioase ale părului blond se răsfirau în voie peste obrajii lui, alb-trandafirii. Pe chipul lui nevinovat mijeă un zâmbet dulce, îngeresc. În preajma lui veghia doica, începând să vorbească:

— Așa de mult așteptase Fănică pe tătița, așa de mult... că nici nu m'a lăsat să-l desbrac... și-mi zise, să-l trezesc, când va veni tătița să-i dea: „noapte bună“. Voiă să-i mai arete tătiței paiatul, pe care bunica îl trimise astăzi... și-mi mai zise, că dacă tătița dorește, atunci face cadou tătiței cu paiatul, fiindcă e cea mai frumoasă jucărie, pe care o primise Fănică.

Nu încapе vorba, că la dânsul orice nouă jucărie, eră cea mai frumoasă.

După aceste cuvinte, doica ieși, iar doctorul privea lung-lung la ingerașul lui, care durmia.

— Ce-s și copiii ăștia, — gândia doctorul în sine. — Când se născuse, nu-l puteam vedea în ochi, de urât ce eră — dar din zi în zi se făcea, ștregărclul tatei, tot mai frumos și mă interesă.

Uite, mă rog, cât e de mândru azi, și să nu fie de deochi e drag ca un cheruvim... Dar nici nu mă mir, că-i ruptă bucătica: mă-sa, — ochii ei negri, buzele ei înguste, năsuțul ei cărn, ba și răsul tot al ei: mă-sa în picioare.

Ptiu, să nu-ți fie de ochi, tâlharule, că frumos mai ești, de-mi vine să te mânănc cu ochii...

Și cât de mult nu ține el la mine? Cum nu-și ia el „noapte bună“ dela mine? Cum nu sare de bucurie, când mă întorc din oraș?... N'am crezut niciodată, ca copilul să-mi poată aduce atâta fericire!...

Din treacăt, doctorul dădu ochii de-un portret, un relief de aramă, înfătoșând pe Hristos cu crucea pe umeri, ce se află pe patul copilului. Bunica-i dete lui Fănică acest cadou de ziua lui.

Mântuitorul par'că pășia încet pe o stâncă presurată cu flori; în urma lui, de parte, se întindeau brăuri de munți și cărarea, ascunsă în parte de haina lui Isus. Chipul Domnului părea trudit, dar rămas senin și frumos — având o expresiune tristă și poruncitoare, de minune potrivindu-se cu maxima Lui, scrisă de mâna bunicuței și alipită de portret:

„Iubiți pe dușmanii voștri și... faceți bine celor ce vă urăsc și prigonesc“...

— Originale cuvinte! — își zise și doctorul, — astea le putea spunc doar numai unul din altă lume...

Dar azi nu știu de-ai mai dă de vre-unul, care să-și iubească vrășmașii!... De te-ai luă după vorbele astea, n'ai mai rămâneă nici cu cămașa pe tine, căci unde te întorci, numai de dușmani dai!...

Așa-i puiule, — îngână, plecându-se peste crivat, să-și sarute odorul, — să nu te potrivești și să nu iubești pe

dușmani. Fă bine numai acelora, cari te iubesc!...

În aceeaș clipă, clopoțelul electric din sală sună ca pentru alarmă, și doctorul părăsi pe loc iatacul copilului și se întoarse în cabinetul său.

— Acuș zece și jumătate. Ce s'o mai fi întâmplat iară? — se întrebă pe sine.

III.

Pe ușa cabinetului intră un bătrân slăbănog, înalt, cu un nas roș, cu ochii vâriți în fundul capului, cu o barbă zburlită, îmbrăcat în haine cărpitate, peste cari spânzură un palton flenduros, improșcat cu fulgi de zăpadă.

La vederea lui, doctorul se dădu înapoi și întrebă mânios:

— Cine te-a adus pe dta în casa mea, pe vremea asta?

— Anghina — răspunse bătrânul, nepoțelul meu e bolnav de anghină, se innădușă...

Doctorul mișcă nepăsător din umeri. Bătrânul își împreună mâinile și începù să îi se jelească:

— Mă rog matale, cuconașule, fie-ți milă de noi!... Pe mine mă poți dă în judecată și știu că ași infundă grosul pentru fărădelegile mele! Dar m'a pedepsit destul Dumnezeu, că am ajuns în halul acesta mizerabil, în care mă vezi... Știu, că-ți sunt vinovat, că-s un înșelător, un criminalist... dar ce-i de vină copilașul?

Are de abia șase anișori, cuconașule, și trebuie, ca mititelul să sufere așa de strașnic, fiindcă bunicu-său e un pierdevară? Bate-mă, ocărăște-mă, ucide-mă... dar numai de pruncul nevinovat te îndură... doar și Hristos a iertat calăilor săi pe lemnul crucei.

— Ia'n ascultă, omule, zise doctorul, ca un doctor n'am dreptul să refuz nimănui ajutorul, dar ca un om...

Aici doctorul oftă adânc, când își aduse aminte de vremile trecute, în cari acest om nefericise familia lui, aduse pe părintele său la sapă de lemn, până îl vâri în pământ...

Apoi, după o clipă de tăcere, reluă:

— Mă tem să iau cuțitul în mână... așa-s de iritat...

— Oh, cuconașule, — se vătă bătrânul, tremurând mai mult de groază, ca un căne pe care-l duc să-l împuște.

— Ia să mă ascuți și să-mi dai pace! Oricărui copil ași fi gata să fac operație, numai nu copilului meu și al dta... pentru dta mă tem să nu fac moarte de om, mă înțelegi?

— Oh, cum m'a blăstămat Dumnezeu?!

— De aceea n'ai decât să-ți cauți alt doctor. Vizita o pot plăti eu...

— Dar e prea târziu, cuconașule, prea târziu să mai umblu noaptea după alți doctori, — vorbi bătrânul, frângându-și mâinile de desperare.

Locuim colea în casa a doua... picioarele nu mă țin, să alerg după alți doctori...

— Ce-s eu de vină? îi răspunse doctorul cu răceală.

— Oh, Dumnezeule! — gemu bătrânul, care ca un nebun își vântură brațele prin aer și începù să se bată în cap, zicând:

— Dacă-i așa, mă duc încaltea să țin luminarea nepotului, că trage săracul de moarte!

Iar când dădu să iasă, strigă din răspuțeri: „Oh, miluește-te, Dumnezeuule, miluește-te!“ . . .

Legănându-se pe picioare, de abia putu să iasă din salon și scoborî scările cu pași greoi, îndesați.

— Ia'n te uită, mă rog, ce îndrăzneală! Să calce în casa mea, el — hoțul, înșălătorul, nelegiuitul, ucigașul tatălui meu?! . . . Azi vine să-mi strice și reputația mea, în caz de operația nu mi-ar reuși! . . . Frumos îi mai șade! Cât e lumea și pământul n'am să operez pe nepotu-său! Ajunge, câte nefericiri a adus el pe capul nostru! Hm, nu-i așa, că a ajuns drăguș la căuș? I-a venit și d-sale rândul să se chinue și să-l stringă nevoia zilelor negre. . .

Chirurgul se simțea iritat peste măsură. Incepuse să tremure, venindu-i întunecatul gând de răzbunare!

IV.

Doctorul începuse să se plimbe, cu mâinile la spate, prin cabinet, gândind în sine:

— Anghina . . . nepotul lui are anghină . . . știe blăstămatul acesta ce boală contagioasă e anghina? Cine, naiba, l-a adus în casa mea, să mă infecteze cu microbii lui contagioși și pe mine? Iată higiena d-sale!

Răutatea, când aveă puteri, n'aveă milă să pape bănișorii tătucă-meu, să-i scoată și cămașa de pe dânsul, și azi, ticălosul, îndrăznește să-mi calce pragul casei mele . . . să mă cheme. chipurile, să-i operez nepotul?! . . .

Atâta rău, cât îi-oi opera! . . .

Doctorul de frică, să nu se fi infectat de baccilii contagioși de anghină, pe cari îi putea lăsa bătrânul în apartamentul său, se îndreaptă spre un lavoar, să-și spele mâinile într'o slabă soluțiune de sublimat. Îi veni gândul să stropească covorul, unde stătuse el, cu carbol ori acid fenic. Apoi luă un destilator, îl umplu cu „eau de Cologne“ și începuse a se parfuma din cap până'n picioare.

Cuvântul „anghină“ nu-i mai ieșea din minte. Anghina-i boală contagioasă, mai ales copiii o au . . . oare Fănică n'o are?

Își spală iarăș mâinile cu săpun alcalin, își schimbă pardesiul și se duse în odaia copilului. Deși altădată venia de sute și mii de ori în contact cu tot felul de bolnavi contagioși, nu-și putea singur da seama în prezent, de temerea, ca anghina să nu se prindă și de fiul său.

— Nostim lucru! . . . ridicul de tot . . . radea doctorul de sine.

Copilul dormia liniștit, dar în nebunatică lui fantazie începuse să mișune fel de fel de netemeinice presupusuri.

— Oare Fănică nu respiră prea iute? Nu tocmai, dar oareșcum prea iute! . . . Oare buzișoarele lui nu-s arse de pojar? Puțin parcă-s prea roșii! . . .

Ei nu! Copilul meu doarme în pace, uite cât de dulce zimbește!

Din nou doctorul dădu ochii de portretul ce inchipuia pe Hristos — și tresări înflorat. Își frecă ochii și cetii din nou aforismul:

„Iubiți pe vrăjmașii voștri. . . Faceți bine celor ce vă urăsc și prigonesc.“

— Uite colea stânca smălțuită cu flori, uite, colo'n fund lanțul nesfârșit de dealuri, uite ici cărarușa umbrită de veșmântul lui Hristos, ba chiar tufa de pe tăpșanul stâncii se zărește, pe care până acum n'o zărise nimeni, fiindcă eră ascunsă de mâneca Mântuitorului. . .

Dar ce văd eu? Mă înșală ochii ori într'adevăr a dispărut Hristos de pe portret? În primul moment doctorul nu-și dădu seamă de acest lucru, credea că așa trebuie să fie, că Hristos e de prisos. Iarăș cetii spusa: „Iubiți-vă pe vrăjmașii voștri“ ș. c. l. — curios lucru, aceste cuvinte se lovesc cu peisajul acesta ca nuca pe perete. Dar ele amintesc despre Hristos, da, despre dânsul. Și unde-i? Cum așa de-a dispărut din senin? Ce să mai însemne una ca asta? Aha . . . o fi poate vreun semn de-al lui?! Se poate . . . și zicând acestea în sine, începuse să râdă singur de sine, — ha . . . ha . . . ha . . .

Doctorul se simțea de astădată într'o stare de tot critică: i-se părea, că pierduse cunoștința, având parcă vedenii stranii. Luă portretul în mână, îi pipăi rama, geamul, îl duse în cabinetul său și avu de gând să facă experimente cu el, cercetându-l cu deamănuntul la lumina clară a lampionului electric.

Întorcea portretul și pe dos și pe față, și în sus și în jos, și la stânga și la dreapta, dar pace — chipul lui Hristos dispăruse de pe portret — se vărâse parcă în fundul pământului. Un gând îl înfioră, gândul c'a înnebunit. Cât pe ce eră să asvârle portretul, să cheme servitorul, să-l trimită după un medic, ori să alerge în largul străzii și să strige în gura mare:

— Săriți, că pierd mințile!

Deodată, îi răsări în minte soția, care-l redeșteptă din aste aiurări nebune.

— Soția! . . . oare nu tot ea-l muștră cu vreo jumătate de oră mai înainte pentru necredința lui? fiindcă doria un semn — o minune dela Dumnezeu, ca să creadă într'ânsul? Oare nu tot ea i-a spus, că semnele Lui sunt strașnice și nu trebuie să le cheme? — așa vorbea doctorul în sine.

— Semne? . . . E oare cu puțință să fie vreun semn? Spaima creștea treptat în sufletul lui, deși nu mai aveă acea fatală convingere despre sine c'a pierdut uzul rațiunii. — Semn dela Dumnezeu? — se întrebă într'una, — e oare cu puțință? Ce semn? Că trebuie să iubesc pe dușmani? Că trebuie să fac bine celor, cari m'au neîndreptățit? Că trebuie să mă duc și la acel păcătos, să-i mântui nepotul de moarte?

Depuse portretul pe masă, îl învăli în niște hârtii, și alergând spre dulap, scoase rând pe rând instrumentele cele necesarii, îngânând machinal:

„Sublimatul . . . vata . . . bandajul . . . acele . . . lampa electrică . . . flaconul cu apă destilată . . . tinctură de iod . . . bun . . . mai mult nimic nu-mi trebuie. Da, el e vinovat, cu el n'am de-a face, dar de ce să nu vindec pe copilul, care nu mi-a făcut nici un rău? Am să-l vindec, și ce-i cu asta?”

Eră unsprezece fără un sfert, când doctorul telefonă după un asistent din apropiere, sună clopoțelul și: Halo?

— Poți să-mi asistezi la tracheotomie? — întrebă pe asistent.

— Halo, dle doctor, chiar de-ați tăia și capul cuiva, și m'ați chema să îi-l coasem, tot aș veni să vă asitez. Vin imediat, răspunse în ton șagalic asistentul, îmbucurat de rolul pe care-l poate avea lângă distinsul chirurg.

V.

Doctorul și asistentul găsiră lesne domiciliul bătrânului. Portierul căsii căpătând dela doctor câțiva fiorini, prinse curaj la vorbă, povestind nevoile și greutatețile chiriașilor: cum dlor se îndatorară cu cărbunii, cu făina, cu pâinea ș. a. m. d. și fiindcă nu plătiră până de față chiria casei, dela ziintăi proprietarul are de gând să-i dea afară.

— Să zici proprietarului și băcanului, că dlor vor plăti totul peste scurtă vreme, — răspunse doctorul.

— Și ști-i cine garantează? adaugă asistentul. — Cel dintâiu doctor din localitate, căruia unii ca proprietarul dtale nu-s vrednici să-i curețe măcar cismele.

— Ia, colegule, mai domol cu epitetetele!

— Mâni, — reluă doctorul, adresându-se către portier, — te asigur, că datorii acestor chiriași vor fi pe deplin achitate — și fi-ți buni și le dați câteva servicii, de-or aveă nevoie, că veți primi și voi vre-un bacșiș.

Bătrânul cu fiică-sa locuiau într'o odăiță strâmtă, joasă, din catul al treilea. Doctorul cum intră în casa lor, observă că-i foarte frig, soba rece și nici o urmă de hrană pe masă.

Pe un pat zăcea tolănit bătrânul, ascunzându-și capul în palme, pe altul ședeă, fosta în vremea ei elegantă și cochetă, dar azi slutita femeie de atât amar de suferinți și griji, ținând în brațe un copilăș, de vre-o șase anișori.

Obrajii bătețelului ardeau ca para focului, gâtul lui eră umflat, și înădușelile nu-l lăsau să răsufle și să tușească. Uneori respirarea-i încetă, și atunci, sărăcuțul, sfortându-se nervos, își întindea mânuțele spre desnădăjduita mamă, ori rupea hănițele de pe dânsul. Puteai crede, că trage de moarte.

Femeia zărind pe doctor și pe asistent intrând în odaie, izbucni într'un strigăt frenetic de bucurie, iar bătrânul buimăcit de somn, tresări, și frecându-și ochii, privea cu mirare la noii sosiți.

— Doamne, Maica Domnului, — vorbea bătrânul, înmărmurind de bucurie, și făcându-și cruce, șopti mângâietor: — O da Cel de sus, și Mitică o scăpă de acum cu zile. . .

Dar femeia tremură de frică, aducându-și aminte, că doctorul a venit să-i opereze copilul. După un fir de vreme întrebă cu neliniște:

— Dle doctor, oare operația-i numai decât necesară? mă tem, ca să nu. . .

— Ia lasă Leontino, cum o zice dl doctor, căci la urma urmei e tot una. . . vorbea bătrânul către fata lui.

— Bine, reluă femeia cu glas hotărât și puternic, — dar atunci eu voi să fiu prezentă la operație . . . eu trebuie să fiu prezentă . . . să-mi țin copilul în brațe. . .

— Pardon, întrerupse doctorul cu răceală, — de-a fi necesară ori nu operația, avem să constatăm. Deocamdată să fiți, doamnă, așa de bună, să-mi procurați un ceai din flori de tei.

— Scuzați, dle doctor, că n'avem flori de tei... și nici un cărbune în sobă... reluă femeia cu întristare.

Atunci se vă repeziți la portier, cred, căre să pună el la cale cele necesare, iar eu până atunci voi consulta băiețelul.

— Desperată stare!... Nu-i așa, dle doctor? întrebă femeia, căreia doctorul îi răspunse:

— Pentru o mamă, fără îndoială; pentru medic, de loc... Dar vă rog să nu uitați de ceaiul de tei.

Asta era numai un pretext al doctorului, care voia să se descotorosească de prezența ei.

— Aha, ceaiul... icni femeia, care pe loc eși din odaie. În acelaș moment asistentul desfăcî cufărașul cu instrumente.

— Dle, zice doctorul către bătrân, — operația-i numai decât necesară și imediat o și facem.

— Nu așteptați până vine fiică-mea?

— Cred, că prezența ei nu-mi va fi de nici un folos...

Asistentul aprinse lampa, provăzută cu un reflector și refractor, aruncă pe masă plapoma, strânsă în patru, o piernuță și pe ele culcă încetișor pe băiețel, de-abea de-abea găfâind.

Cum bătrânul văzu astea, îl tăia picioarele și lăsându-se în voie pe mizerabilul lui așternut, începî să scâncească ca un copil și să-și infunde capul în palton.

În vremea asta Leontina rugă pe portier, cu sfială, de nu-i poate împrumuta niște flori de tei, să facă un ceai din ele? Iși dăduse și parola de onoare, că cum copilul se va însănătoși, cum se va pune pe lucru, și va plăti rând pe rând toate datoriile, — dar mai întâiu ale portierului.

Dar cât se miră dânsa, când portierul își scoase șapca dinaintea ei, și o rugă să binevoiască a lua loc pe scaun, spunându-i, că pentru dânsa-i gata să facă totul cu desinteresare, deoarece doctorul îl asigură-se despre achitarea datoriilor ei.

Zicând astea, pe loc puse la foc un ibric cu apă, și până când veni cu florile de tei dela spițerie, apa era bine încălzită. Biata femeie, cât ai da din ochi, pregătind ceaiul, aleargă cu el într'un suflet sus.

Dar când să între, îi îngheață inima, când își aduce aminte, că tocmai acum o așteaptă ce-o așteaptă.

Eră, chipurile, decisă la operație, dar în clipa din urmă îi părea, că pierduse curajul...

— Are să mi-se facă rău, când mi-o spune doctorul, că operația-i necesară... Să-mi taie copilul în ochii mei?... Oh, Dumnezeu!

Deschise încetinel ușa și se opri pe pragul ușei. Se înfioară de groază din tălpi până în vârful capului — și își întoarse ochii într'aiurea.

Asistentul lângă sobă își spală mâinile, doctorul observă ceva la lumina lampei, tatăl ei zăcea nemișcat pe patul lui. Pe celalalt pat zăcea culcat Mitică. Fața lui nu părea învăpăiată ca adineaori, ci palidă, gâtui-eră înfășurat de jur împrejur cu

giulgiul bandajului, nu se mai zvârcolea, nu mai găfăia, ci privea liniștit și senin.

— De acum nu mai e necesară nici o operațiune... numai o mică impunsătură de ac... cred, că copilul se va vindeca în curând.

Femeia ascultă tremurând, dar cuvintele doctorului o alină încetul cu încetul.

— Asistentul meu, zise doctorul, va înopă aici, să caute de grije copilului. Mâni dta cu tatăl vă veți strămuta în sanatoriu. Cu toții, cum văd, aveți nevoie de restaurare și răgaz, ceea ce în locuința asta, e imposibil.

— Dar, dle doctor, noauă nu ne dă mâna nici să ne gândim măcar la sanatoriu! — șopti femeia îngrijorată de lipsa mijloacelor, apropiindu-se de copil pe vârful picioarelor...

— Să nu duceți de asta grijă... După ce spuse astea, doctorul își aruncă paltonul pe umeri, își puse pălăria în cap și dorind tuturor „noapte bună“, ieși din odaie. Pe scări îl oprî bătrânul. Îi căzu în genunchi și cu lacrimi în ochi îi apucă mâna, sărutând-o cu căldura recunoștinții și mulțumirii.

VI.

Doctorul Stelian se întoarse acasă în toanele cele mai bune. Eră unsprăzece și jumătate.

— Câte extraordinare și neașteptate accidente nu pot întâmpina pe un doctor, — gândea în sine, — și iată, m'am luat după cuvintele lui Hristos: *„Iubiți pe vrăjmașii voștri ș. c. l.“* și-am mântuit copilul vrăjmașului meu... acum vreau să văd cum îmi răsplătește Hristos astă faptă bună și vrednică de laudă?

Sunt curios să văd, dacă și acum n'apare pe portret chipul lui Hristos?... Și par'că nu-mi vine să cred, că dispăruse în realitate... am să văd...

Doctorul deschise ușa cabinetului — se opri puțin pe loc, frământat de astea gânduri:

— Să presupunem, că Hristos a dispărut, atunci va trebui să dispară și'n ochii soției și'n ochii lui Fănică... căci de ce ar dispărea numai în ochii mei?

Doctorul intră în cabinet, pășind ca'n fața unei strașnice întâmplări, ce-i mai strașnică decât însaș moartea, că se joacă de-a găcitelela cu mântuirea sau osândirea.

— Căci n'ar merită titlul de osândit omul, din a cărui casă, în chip ne mai auzit a dispărut Hristos? — gândea în sine.

Doctorul se apropie de masă și răscolește pripit hârtiile în cari ascunse portretul și iată... că-l zări.

Pe stânca, presărată cu flori, ședeă Hristos și privea cu ochii înduioșiți, în cari licăreau misteriiile eternității.

Parcă chirurgul prezărea, mijind pe buzele Mântuitorului, un tainic surâs de mulțumire pentru frumoasa-i faptă.

— Înțeleg acum... din nou a apărut... nu vrea să-mi refuze casa și să-și verse mănoasele Sale binecuvântări peste munca mea, peste soția și copilașul meu...

— M'ai răsplătit în deajuns, Hristoase! de aceea nici eu nu-ți refuz inima, Ți-o deschid și Ți-o dau întreagă și de acum să fie a Ta pentru totdeauna... Isuse... Isuse... lasă-mă Isuse... să Te iubesc și

eu! — Și oftând, adânc mișcat de puterea harului dumnezeesc, cu mâna tremurândă dusă portretul la gură, sărutând cu înfocare blândul chip al Mântuitorului.

Emoționat ori vrăjit sufletește de farmecul dragostei cerești, ce se resfrângea par'că din pieptul lui Hristos în chipul unor săgeți înflăcărare, rămase mai departe sub înrăurirea aceloraș gânduri, ce aveau de obiect credința ori religiunea.

— Ori cum o fi, — cugetă doctorul, plimbându-se prin odaie cu mâinile la spate, — ce înscamnă seaca noastră erudițiune, tot intelectualismul nostru modern, progresul științific al secolului XX-lea, atâtea descoperiri și atâtea frământare a filozofilor noștri atești, cari nu mai ies nici la un capăt, si nu-ți satisfac nici mintea și nici voința?

Doctorul scoțind din tahacheră o țigară, o aprinse și începî s'o fumeze, urmând firul gândirii:

— Mintea, totdeauna-i flămândă de adevăr, voința seteoasă de frumos, de bun, de moral... Și oare știința pozitivă de până acum, ori arta secesionistă de azi a dat de acel adevăr, care să sature pe deplin mintea? și de acel moral frumos, care să adape voința? Mie mi-se pare, că nu.

Bine, să cercetăm. Vei spune știința? erudițiunea? O nu... căci ea-i mediul, care te conduce spre adevăr. — Onestitatea? — ea-i efectul culturii și civilizațiunii, de asemeni ca și umanitatea. Vei spune eticheta, bunul ton? — Forme goale și nimic mai mult... Arta? Ei, că chiar a și devenit caraghios artismul asta secesionist, o caricatură, o batjocură a frumosului... Politica? Ce-i mai mult politica dacă nu lupta unor creeri, cari nu luptă cu arma minciunii, ipocriziei și înșălăciunii? Cu cât minți și înșeli mai bine cu atât ești mai bun politic în ziua de azi... se înțelege, că așa... așa-i lumea noastră modernă de azi!... Nu, în toate astea nu dai de acel frumos și moral ultim, care să te satisfacă cu totul... dar te uită colea pe portretul acesta, vezi scris: *„Iubește pe vrăjmașii tăi, ..., fă bine celor ce te urăsc și prigonesc“*, — o nouă teorie, teoria dragostii, inventate de un om din alte sfere, de Hristos.

Să iubești pe vrăjmași? — lucru în contra naturii, prea absurdă teorie, și totuș ea e esențialul religiunii Lui... Fie religiunea Lui o simplă iscodire omenească, Hristos a iscodit atunci însuș frumosul, adevărul și moralul, care întrece modul de a cugeta al altor filozofi și înțelepți... Asemenea principii de dragoste doar numai ființa cea mai morală, cea mai frumoasă și cea mai bună le poate inventa. Asemenea ființe de excluși pe Dumnezeu, nu există. Atunci rămâne, că Hristos e Dumnezeu, iar religiunea Lui e o instituțiune divină.

Cugetând acestea, în modul cel mai logic, ca și cum ar fi vrut să dovedească și altor ateți existența lui Dumnezeu cu argumente pur raționale, îi întrerupse firul gândirii sunetele clopotelor ce se îngănuu lin prin tăcerea adâncă de noapte.

— Ia... sună clopotele la biserică! E noaptea Crăciunului! Aniversarea acelei nopți, în care Hristos s'a coborât pe pământ acum două mii de ani.

Da, Hristos, Dumnezeu dragostii, care a învățat să iubești pe vrăjmași; Acela,

care-i » *Calea, lumina și adevărul*, după cum cetisem odată în cartea de rugăciune a soției. Ea acum e dusă la biserică, să se roage Lui, să adoare pe Hristos. Și sunt convins, că ea-i mai fericită decât oricare filozof, erudit și politician, fiindcă crede, sperează și iubeste... da iubeste pe Dumnezeu dragostii...

Dar ce-a fi, dacă am să mă duc și eu la biserică? Să văd pe soția mea cum se roagă lui Isus, poate, poate că m'a învățat și pe mine să mă rog...

Da... e douăsprezece punct. Mă duc.

VII.

Nu-i de lipsă să mai spunem, că a doua zi doctorul împreună cu soția sa, îngeunuchiau înaintea Altarului, să primească în sufletele lor, curățite prin Taina sf. spovezi, pe Isus Mântuitorul.

Lumea din biserică înlemnise de mirare, zărind celebrul chirurg, împărtășindu-se odată cu soția.

Cum se reîntoarse doctorul acasă, povestii soției toate întâmplările de astănoapte: dispariția lui Hristos de pe portret, operațiunea, frica de înebunire, schimbarea convingerilor sale. Și soția-i zise, cât de fierbinte nu se rugase pentru convertirea lui, și iată, că Dumnezeu i-a ascultat rugămintea, de i-a convertit soțul.

Nu mult după aceea Doctorul zise soției:

— Îmbracă-te și haidem să facem o vizită.

— La cine?

— Ai să vezi. Grăbește-te!

Soția pe loc își făcu toaleta, își luă rochia de mătăasă, pălăria după moda cea mai nouă: „à la secession“, — cu gândul să facă vizită unei personalități de elită. Eră nespuse de curioasă, să vadă unde-o duce soțul.

Doctorul ieșise pentru o clipă din salon și dispuse prânzul pentru două persoane la adresa x. Doctorul luându-și soția de-a brațele, porni, — și după un drum scurt, o conduse în niște apartamente modeste, suind scările spre locuința bătrânului.

— De ce nu mi-ai spus unde mă duci, că-i păcat de rochia asta, s'o tăvălesc prin colbul acesta... uite ce negliji și disordine pretutindeni, vorbi soția, indignată de asemenea vizită tocmai în ziua de Crăciun.

— Gândește-te, dragă, că ești soția unui chirurg expus tuturor mizeriilor...

După o clipă doctorul bătui la ușă și auzind din lăutru odăii un glas subțire de femeie: „poftim“ intră cu soția.

În odaie eră de tot frig și un aer greoi, innădușitor. Femeia palidă, tremurând, ședeă lângă copil. Mititelul liniștit privea cu ochi mari, plini de viață. Bătrânul lipsea.

— Cum se află băiețelul? întrebă doctorul.

— Mulțumesc, dle doctor, bine până acum. Până mai adineaori șezuse cu noi asistentul dvoastră, schimbând mereu compresele, acum a ieșit zicându-ne, că are să vină iarăș.

Doctorul se apropie de copil, îi cercetă pulsul, îi pipăi obraji, îi deschise gura....

— Starea copilului d-tale e normală și scapă, — zise doctorul.

— Poftim, madam, luați loc, se adresă femeia către doamnă, întinzându-i un scaun, — scuzați, vă rog, că nu vă pot tracta cu nimic...

— Mulțumesc, răspuse doamna, așezându-se pe scaun. Numai simțul de jertfă și dragostea către aproapele, o mai ținea în odaia în care domnia cea mai perfectă disordine și aerul cel mai infectat. Acum își făcea dânsa ideie, ce înseamnă viața unui medic-chirurg, care trebuie să se uite cu ochi răci și indiferenți la mizeriile omenești.

— Copilului i-ați dat ceva de gustat? întrebă doctorul.

Femeia ținti ochii în pământ și se întristă, — iar după o clipă de tăcere, răspuse sfielnic:

— Nu, dle Doctor, nu i-am dat încă nimica.

— Dar cum mi-se pare, nici dta n-ai mâncat azi nimica?!

Femeia se înroși privind spre lumina ce se furișă prin ochiurile ferestrelor, dădă din cap, oftă adânc, dar nu răspuse nimica. După un fir de vreme, își duse șorțul la ochi, să-și șteargă lacrimile ce-i începură să curgă.

— Scuzați, doamnă, că v-am supărat cu întrebarea mea, — vorbi doctorul cu glas compătimitor. — Îmi permiteți să vă întreb unde-i dus tatăl d-voastră?

— Oh, ... s'a dus și nu mai vine, s'a dus mai bine de un ceas la dugheană... să cumpere ceai, zahăr și pâne... dar se vede, că băcanul nu mai vreă să ne dea pe datorie...

Femeia cum isprăvi cuvintele de vorbit, începui să plângă mai tare. Părea, că nu-și mai poate opri șiroaiele de lacrimi.

Pe scări se auziră niște tropăiri grele și indesate. Pe ușă se arătă bătrânul cu mâna goală, galbin ca ceara și scârbit de tot.

— Sărutăm mâna, cuconașilor, zise bătrânul, zărind pe musafiri. Leontina ceti de pe fața lui posomorită, că în zădar fii ori care rugămintea, băcanul rămase neinduplecat...

— Mamă... mamă... mămăică, papa... papa, mămăică... îngână copilul flămând, întinzând mânuțele spre maică-sa, să-i aline foamea. Mama sârmana ajunse la culmea desperării.

Astă scenă înduioasă pe toți. Chiar doamnei îi veni să plângă, aducându-și aminte de copilul ei, — ce durere n-ar fi pentru ea, neavând cu ce îmbună foamea copilului.

Pe ușă se arătă servitorul, aducând un coș acoperit cu un prosop curat.

Femeia privi mirată la noul sosit și nu-și putea da seamă, ce rost să aibă străinul cu coșul lui.

— Bine, că ai venit la vreme grăi doctorul către servitor, — zi bucătăriței, să facă un ceai, și să-l aduci pe loc. Apoi s'aduci niște cărbuni să încălzești odaia. Sluga ieși.

— Azi e ziua de Crăciun, — vorbi doctorul, — în care Hristos a venit pe pământ... atât pentru bogați cât și pentru săraci! Știu, că sunteți strămtorați de nevoi și griji, de aceea să-mi permiteți, ca în semn de dragoste creștinească, să vă dau acestea bucate.

— Dle doctor!... rosti femeia, îm-

preunându-și mâinile și privind cu ochi înlacrimați la dânsul!...

— Mă rog, doamnă, să nu vă jenați, și faceți-ne această plăcere, îngână doamna, surizând binevoitor.

Pe loc însaș doamna desfăcu coșul, așternu prosopul pe masă, scoase tăcămurile din coș și sticla cu vin. Apoi cu un glas dulce șopti:

— Poftim la masă, că bucatele-s calde!...

Bătrânul înainte de a prânzi, căzu în genunchi la picioarele generoasei doamne, iar fică-sa cu smerenie și sfială se apropie de doctor și de doamnă, sărutându-le mâna.

Apoi cu poftă mare începui să guste din mâncările bocești. Doctorul se îndeletnicea cu destuparea sticlei de vin, când pe ușă intră servitorul cu o tablă, pe care se află un mic samovar de alamă, o zăharniță de porcelan, o lămâie și un pahar de cristal cu o linguriță de argint.

Doamna-i luă tablaua din mână să facă un ceai pentru copilul ei. Servitorul ieși cu gând se aducă cărbuni. Doamna, ca o mamă plină de cea mai gingașă dragoste, ca și pentru copilul ei, dădea ceai cu lingurița copilului bolnav.

Familia întreagă prânzise. După ce se ospătară și beură câte un pahar de vin, doctorul le vorbi:

— Uite, oameni buni, nu numai, că uit de cele ce au fost în trecut, dar vreau să vă ajut ca pe niște prietini. La cinci seară are să vină o trăsură să vă iea la sanatoriu. Acolo aveți deja loc și cred, că o veți duce-o cu mult mai bine.

Uite, aici aveți o bancnotă de 1000 coroane, plătiți-vă datoriile, chiria și sanatoriu. Noi ne ducem, vă lăsăm cu bine și vă dorim: Sărbători fericite!

Bătrânul și femeia înmărmuriră. Nu puteau să zică o vorbă binefăcătorului lor. Amândoi se apropiară și sărutau pe rând mâna doctorului și a doamnei.

Bătrânul vorbi, ținând bancnota în mână:

— Dumnezeu Sfântul să vă răsplătească și să vă dea noroc și sănătate Dvoastră și copiilor Dvoastră.

— Câte zile -- vom trăi și -- vom ajunge, aste binefaceri nu le-om uita, — vorbi femeia mișcată, — noi vă mulțumim din tot sufletul de sute și mii de ori.

Doctorul și doamna ieșiră bucuroși, că îndepliniră o faptă de dragoste adevărat creștinească față de niște săraci și față de vrășmașii săi, după cum însuș Hristos o dorește dela fiecare creștin:

„Iubiți pe vrășmașii voștri... și faceți bine celor ce vă urăsc și prigonesc!“....

Dela Bistrița.

O Doamne.

De eri și vântul a 'nturbat,
Chiar geru-i azi mai simțitor,
E crud tiran — de ne 'mpăcat —
Dar pentru mulți mai aspru chin
E traiul lor.

Mai stors de ger, un biet sărman,
Intinde mână la drumetii.
Cu plânsu 'n ochi cerșește-un ban,
Că-i mort de foame bietul om
Cu trei băieți.

„Ah, miluți pe-un cerșetor,
„Căci sunt sărman, și n'am puteri,
„De ger cumplit copii-mi mor...
„Și n'am mâncat, creștini, nimic
„Tustrei de eri!

„Un ban, un singur ban vă cer,
„Să-mi mai alin truditul trai,
„Să-mi mai astâmpăr asprul ger;
„Un lemn aprins de-ar fi la noi
„Ne-am crede 'n rai!“

Prin preajma celui părăsit
Treceau bărbați, treceau femei,
Dar nimeni nu l'a miluit...
Iar gândul lui e vecinic dus
La mititei.

Și-ar fi voit să plece-acum,
Căci l'așteptau cu-atâta dor...
Dar tot ar mai fi stat pe drum,
Să milogească tremurând
De dragul lor.

Pornă. — Și 'n urma lui cădea
O noapte neagră pe pământ,
Iar vântul vâjiind mugea
Cu'n freamăt surd și tânguie
Ca de mormânt.

Ajunse 'n prag, trudit de drum.
Atât fu dorul celui mic...
Toți veseli sar să-l cate-acum:
„O, dragii mei, nu mai cătați,
Căci n'am nimic!

Plângeau... dar el ingenunchiat
Privea cu jale la copii,
Privea spre ceru 'ntunecat:
„O Doamne, mare-i mila Ta,
Pe toți ne știi!...
Dela Bistrița.

COPILUL ȘI MAMA.

La Crăciun de ce oar' mamă
Merg copii și colindă
Și tot sună 'n clopoșele
Lângă pragul dela tindă?

Asta dragă-i sărbătoare:
Că de mult în frig afară
Domnul sfânt Iisus Copilul
S'a născut dintr'o fecioară!

Dar, la Paști, de ce oar' mamă
Se roșesc atâtea ouă
Și copii 'n satul nostru
Toți au cămășuțe noauă?

Puiu mamii, puiu mamii
Ziua aceea-i, ca să spuie,
Că pe Domnul sfânt odată
L'au bătut pe lemn, cu cuie!

Pe nevinovata-i frunte
Din spini iuți i-au pus cunună
Și de mila lui, în sânge
S'a 'nvălit frumoasa lună!

Spini pe frunte?... și copilul
Se pornește pe oftare:
Mamă dragă, mamă dragă
Cum l'o fi durut de tare!

T. Murășan

Ciarșaful de vânat.

— Ștefan Califea. —

Eroii povestirii, ce urmează sunt arătați cu degetul în micul orașel de provincie, unde s'a petrecut întâmplarea. Noroiul și lipsa de apă bibibilă nu sunt cele mai mici mizerii ale localității cu pricina.

Stan și Bran sunt două tipuri, cari au pus la cale multe năsbuții în orașelul sărac în senzații. Intr'una din zile stăteau la taifas în unica cafană din localitate, în cafana »La doi ciorapi«. Aci eră locul de convenire a tinerimii de bună speranță. Aci se mai înjgheba din când în când — mai des — câte un preferans »mai țapăn«, ori câte un ferbli »cu cățel«.

După cum spusei cei doi prietini nedespărțiți discutau flegmatic lângă un »picolo«, când Stan observă pe cetățeanul Butuc, care tocmai venea sprd cafană. Călcă apăsât prin zăpada, ce prinsese a se topi.

Ce mai chilipir, aruncă Stan vorba lui Bran. Hai să-i tragem un frecuș Românului.

Din două vorbe înțelesul fu gata.

Lasă numai după mine, zice Stan, și de nu-l dau gata, să nu-mi mai zici pe nume.

În momentul acesta Butuc deschide ușa cafenelei și trece maiestos pragul. În urma lui intră un câne — nici de oi, nici de vânat, — o corcitură pocită.

Îi zicea Hechi.

Apariția noilor oaspeți a alarmat întreg publicul. Toți cunoșteau pe Butuc, ca pe un vânător pasionat, dar cu... pech. Ambițios pe pasiunea sa de vânat, Butuc și începe să spună o pățanie »cam șoadă«. Spune, cât spune, când trăgând cu ochiul în dreapta și în stânga observă pe Stan și Bran povestind pe șoptite. Din toată conversația n'a înțeles decât două vorbe: găște sălbatice și ciarșaful de vânat. În neastâmpărul curiozității își intrerumpe povestirea și se apropie de cei doi prietini.

— Ei bine bre! ce tăinuți aci?

— Dorești ceva, frate Butuc, replică Stan, ca și când s'ar simți rău, că-i conturbă.

— Spuneți, vă rog, de ce găște vorbiți?

— Nu fii așa curios. Vorba aluia, curiozitatea strică frumuseții.

— Ba bin' că nu voiu fi, când e vorba de vânat. Dar ce vă codiți. Spuneți de ce-i vorba. Ori e ceva secret la mijloc?

— Chiar secret n'ar fi, dar nici clopotul cel mare nu-l putem trage.

Butuc, în credința, că aci se desvoaltă ceva picant se vâra între ei și îi zorește mereu, să iasă cu »farba«.

— Ce socotiți voi, eu doară nu sunt vrednic de încredere? se supără Butuc și mai stă să plângă.

Văzând prietini la câte stau își trag cu ochiul și începe Stan:

— Ce zici frate Bran, să-i spunem?!

După puțină gândire prefăcându-se, că se luptă în internul său răspunde Bran:

— Să-i spunem, doară și el e de ai noștri.

Atunci Stan îi șoptește — să nu audă și alții — că au sosit ciarșafurile de vânat.

Butuc nu înțelege vorba, dar totuș se bucură. Întreabă apoi cum se folosesc ciarșafurile cu pricina.

Prietinii își trag cu ochiul, apoi zic într'un glas:

Tu încă nu știi cum se folosesc ciarșafurile de vânat?! Ceva non plus ultra. În zădar. America ne întrece pe toată linia. Noi Europeanii azi mâne putem închide bolta.

— Auzi colea! exclamă Butuc.

— În America și iarna vânează găște sălbatice și încă cu un succes enorm. Tot lucrul e un bagatel, numai să aibă omul un ciarșaf potrivit. Noi ne-am procurat două, direct din Newjork. Sunt o comoară și costă abia 20 dolari.

— Să-mi dați mie unul, se roagă Butuc, dar din vobele lui simțești, că e gata să folosească și alte mijloace ca să ajungă în posesiunea doritei scule de vânat.

— Ce, crezi, că noi le-am procurat să le vindem altora? răspunde indignat Stan.

— Dar bine, fraților, vi-l plătesc la moment.

— Nu se poate.

— Nu fiți așa răi la bătucă.

— Ne pare rău, dar nu să poate.

Butuc pune mâna pe portmoneu și scoate hârtia de 100 cor.

Prietinii se înmoaie, dar tac încă.

— Bine oamenilor, nu vă trebuie voaună bani. Uite hârtia nouă nouă.

— Apoi fie pentru tine. Altuia nu i-l'am dà nici pentru duptu. Pun mâna pe bani și-i așază la chimir, iar Butuc convins, că a făcut un gheșeft admirabil fredonează mulțumit:

Arde focu 'n paie ude

Strig la mândra, nu m'aude...

A doua zi un car hodorogit se apropie de crișma din deal. În car stăteau sgriburind trei bărbați: Stan, Bran și Butuc.

Primul avea numai un baston, al doilea ducea un revolver, iar Butuc strângea dornic de vânat oțelele unei frumoase puști duple. La picioare avea un pachet măricel. Acolo erau ciarșafurile de vânat.

Stan și Bran își comandă pe neobservate cina, apoi pleacă cu toții spre »Lacul fără fund«.

Zăpada groasă acoperia întreagă împrejurimea, drumul eră cam tare, frigul însă nu eră prea mare. Pe cale îi mai esplică odată felul cum se aplică ciarșaful. Dacă-l știi potrivit bine, așa de minunat te poți ascunde sub el, încât nu găscă, ci să fi un dobitoc cât de inteligent nu bagi de samă, că țeva puștii te pândeste la o distanță de câțiva metri. Cu scula aceasta Americanii prind multe găște sălbatice.

Butuc tremură de bucurie, și abia așteptă să se vâre sub ciarșaf. De data aceasta Stan avea să fie numai chibiț, de aceea venise numai cu bastonul. Bran ca vânător probat își cercă norocul cu un revolver. Eroul zilei eră nesmintit cetățeanul Butuc, căci el se ajustase mai bine.

Când ajung aproape de lac, ca să arete lui Butuc în mod intuitiv felul cum se folosește ciarșaful, Bran se oprește la un loc potrivit și roagă pe Stan, să-i ajute. Săpă o groapă în zăpadă, Bran intră în groapă, iar Stan așază peste el ciarșaful și îi fixează colțurile cu niște lemnuțe. Numai în fața lui lasă o crepătură, ca să poată observa găștele. Mai tocmește ici colea crețele și Bran poate aștepta liniștit vânatul.

Își înalță apoi privirea curajoasă și își șterse lacrimile.

Se scobori cu calul spre riu.

De marginea drumului era un păstor, care începuse să cânte și el de dragul prințesei. Cântă o mică poezie de dragoste despre regele Nordului, care s'a îndrăjit de fata regelui dela Sud.

Margareta își opri calul și ascultă cântecul dulce al păstorului: „... nu e decât o singură ființă de care mi-e legată inima și pentru care petrec nopți de veghere; nu e decât una singură, fără care nu cunosc bucurie: e fecioara frumoasă a Răsăritului, Matilda, fiică de rege. Dorul mă urmărește pretutindeni — și mâhnirea mă întovărășește, căci frumoasa fată de rege nu va fi a mea niciodată!”

Prințesa ascultă, cântecul zimbând. și întreabă apoi, că cine l-a făcut?

— Chiar regele Magnus, în onoarea prințesei Matilda.

Prințesa rămase incremenită.

— Magnus a compus acest cântec? Dar atunci ce caut eu la el? Când el iubește pe fiica regelui din Răsărit?! Mie nu mi-a făcut cântece! Pe mine nu mă iubește!

Ea zise însoțitorilor să se întoarcă, în vreme ce de pe celalalt țărm s'auzia necontentit un glas, care o chema pe nume

Poporul rămăsă incremenit.

— Însoțitorilor, duceți-mă acasă se rugă ea. Iar de pe celalalt țărm s'auziau glasuri de chemare.

Margareta se întoarse spre pădure, astupându-și urechile. Dar poporul îi ațînă calea.

— Nu te vei întoarce decât peste trupurile noastre. Nu te lăsăm! Ți-ai uitat jurământul?

Și îi sărutau mâinile, îi sărutau haina, prinzându-i frânele roibului.

Ea ridică gârbaciul să lovească:

— Lăsați-mă!

Poporul se dede la o parte, aiurit.

Putea să meargă acum acasă. Dincolo de pădure era casa părintească, unde doria să se refugieze, cum să ascunde fiara rănită în culcușul său. Privi într'acolo cu o privire așa de aprinsă, încât i-se uscară lacrimile în ochi... Apoi, încet-încet se întoarsă și își luă drumul iarăș spre riu. N'o mai silia nimeni acum, ci singur dragostea, ce o avea pentru popor.

Nu mai pășia acum cu îndrăsneala minunată de mai înainte. Mergea încet și poporul o întovărășea, fără să poată spună o vorbă.

Când s'a urcat în barcă, a descălecat, și plecându-se asupra apei curgătoare, și-a zis:

— Vezi această apă curgătoare? Ea trebuie să se reverse în mare... Valurile nu-și pot conțeni curgerea, ori cât de amară și de îngrozitoare ar fi marea. Fii și tu valul blând și moale, care se revarsă în marea suferințelor omenești, pentru a-i micșora amarăciunea!

Al.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

Redactor respnz.: Augustin Gruția.

Băile Buziaș Phönix apă minerală de Buziaș

S'a dovedit de cea mai cu efect contra morburilor de rărunchiu, de beșică, contra catarului cronic de rărunchiu, contra formării nisipului și a petri în beșica de apă. Recomandată de medici. Depositul principal e la Gelb I Blaj.

(35) 2-?

=====

(64) 5-5

Concurs.

Intreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea școlii gr-cat. din Tușin (Tuson, u. p. Uzdi-Szt. Péter Kolozs megye), priu aceasta să recerească să-și na inteze ofertele în scris însoțite de cautiunea de 300 cor. adecă treisute cor. la curatorul parohiei gr-cat. din Tușin cel mult până la 1 Februarie 1910 la 12 oare a. m.

Ofertele intrate mai târziu nu se vor lua în conziderare.

Operatele despre acestea lucrări și anume: formulariul de contract, condițiunile de edificare, preliminarul și planul, aprobate de Preaveneratul Conzistor Metropolitan la 12 Septembrie 1909 sub Nrul 6869 se pot studiă zilnic la oficiul parohial gr-cat. din Tușin între oarele 8-12 a. m. și 2-4 p. m.

Tușin la 3 Decemv ie 1909.

Emiliu Pop
paroh gr-cat.

Vasile Florea
curator primar.

=====

Mașini de cusut

CADOURI
DE CRĂCIUN

Oswald Schaffendt

BLAJ.

(66) 3-3

Rechizite de masă.

In propriul interes.

Primește numai
țigla BOHN

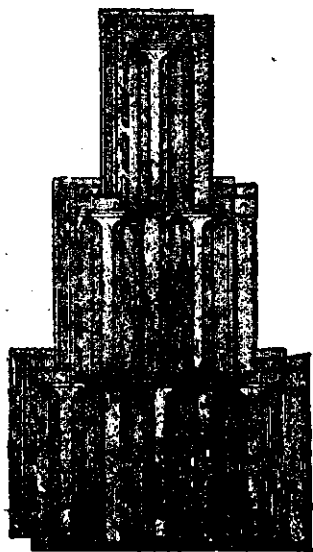
din Nagyikinda și Zsomboly respin-
gând ori ce altă țigla de calitate in-
:: :: ferioară pentrucă numai :: ::

țigla BOHN e practica, frumoasă și trainică.

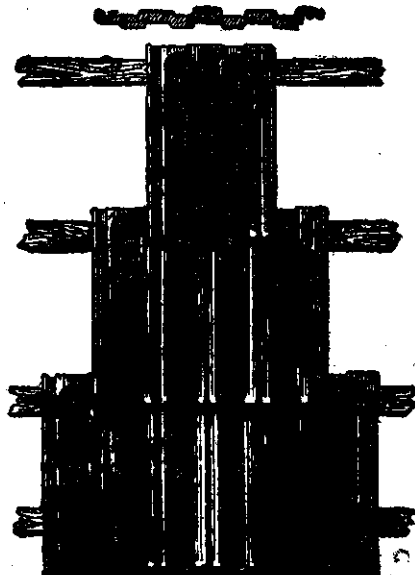
Cereți mustre și catalog.

Fabrica de țigle BOHN — Zsomboly.

(27) 22-?

Țigla Bohn de Nagyikinda.

Țigla Bohn de Zsomboly.